

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Josef Szekulics

Historie elementárního školství v Bohuslavicích do roku 1945

Olomouc 2018

vedoucí práce: PhDr. Jitka Plischke. Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „**Historie elementárního školství v Bohuslavicích do roku 1945.**“ zpracoval samostatně a použil jsem pouze uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 30. 3. 2018

.....

Josef Szekulics

Poděkování

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Jitce Plischke, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a pomoc při zpracování bakalářské práce, dále ředitelce základní školy v Bohuslavicích Mgr. Haně Matouškové za zpřístupnění materiálů, také děkuji zaměstnancům archivu v Prostějově za jejich ochotu a pomoc, v neposlední řadě děkuji mým blízkým, kteří mě podporovali.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Josef Szekulics
Katedra:	Ústav pedagogiky a speciálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Jitka PLISCHKE, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Historie elementárního školství v Bohuslavicích do roku 1945.
Název v angličtině:	The history of elementary education in Bohuslavice until 1945.
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na historii elementárního školství v Bohuslavicích do roku 1945. Pojednává o vývoji školství, jeho proměnách v závislosti na historických událostech. Částečně se také zabývá historií obce. V hlavní části je popsána historie školství v obci od jejích počátků do roku 1945.
Klíčová slova:	Elementární školství, historie, obec Bohuslavice, škola v Bohuslavicích, učitel.
Anotace v angličtině:	Bachelor thesis focuses on the history of elementary education in Bohuslavice. The thesis deals with the evolution of education and its changes in dependence on historical moments. It also deals with the history of the village. The history of education from the begin to the 1945 is described in the main part of the thesis.
Klíčová slova v angličtině:	Elementary education, history, village Bohuslavice, elementary school in Bohuslavice, teacher.
Přílohy vázané v práci:	Obr. č. 1 – 8 Tab. č. 1 – 2
Rozsah práce:	48 stran + přílohy
Jazyk práce:	Český jazyk

Obsah

Úvod.....	6
Charakteristika použité literatury a zdrojů.....	9
1 Obec Bohuslavice	11
1.1 Geografická poloha	11
1.2 Historie obce do roku 1848	11
1.3 Historie obce od roku 1848 do současnosti.....	15
1.4 Obecní symboly, znak a prapor obce	16
1.5 Spolky v obci.....	17
1.6 Farní kostel sv. Bartoloměje	18
2 Školství v Bohuslavicích	20
2.1 Počátky školství v Bohuslavicích do roku 1869	20
2.2 Školství v Bohuslavicích od roku 1869 do roku 1918	24
2.3 Školství v Bohuslavicích za první republiky.....	30
2.4 Školství v Bohuslavicích v období okupace	35
3 Spor o odškolení Velké Rakové	38
3.1 Důvody Velké Rakové k odškolení.....	38
3.2 Průběh odškolení Velké Rakové	39
4 Postavení učitele na venkovské škole.....	42
Závěr	44
Seznam zdrojů.....	46
Seznam zkratek	47
Seznam příloh	48

Úvod

„Historie tím, že lidi zpravujeme o minulosti, umožňuje jim soudit přítomnost.“

T. Jefferson

Historie je důležitou součástí naší budoucnosti. Z historie je nutné čerpat důležité poznatky a poučit se z nich. Ty dobré následovat a ty zlé raději zapomenout a už nikdy neopakovat.

Hlavním tématem bakalářské práce je historie školství v Bohuslavicích na Prostějovsku do roku 1945. Ke zvolenému tématu mám velmi osobní vztah, někteří rodinní příslušníci jako můj dědeček, pradědeček s prababičkou toto školské zařízení navštěvovali, já osobně jsem školu sice nenavštěvoval, ale vyrůstal jsem v nedaleké obci a o historii okolních obcí se zajímám.

Podle mých zjištění nebyla zatím o historii školství v Bohuslavicích vydaná žádná podrobná publikace ani kvalifikační práce, která by komplexně popisovala život a školství v obci napříč různými etapami naší historie.

Cílem bakalářské práce je shromáždit, utřídit a chronologicky uspořádat dostupné informace, které se týkají důležitých historických událostí majících vliv na proměny elementárního školství v českých zemích, následně v Československu. Práce dále uvede dopad těchto událostí na příkladu vývoje elementárního školství v Bohuslavicích. Ze získaného souhrnu podložených informací se systematickou prací stane celistvý dokument o historii obce a především o historii elementárního školství v Bohuslavicích. Tento dokument by tak měl poskytnout důležité poznatky o historii obce a školství v Bohuslavicích.

Základní metodou této práce bylo studium literatury a bádání z dostupných pramenů. K získávání jednotlivých informací jako zdroj primárně sloužila ručně psaná dokumentace v podobě historických kronik, a to jak školní, obecní, tak farní, uložená v místní škole, fáře, obecním úřadě, případně ve Státním okresním archivu v Prostějově (dále jen SoKA Prostějov). Jako sekundární zdroj pak sloužily místně popisné publikace, odborná literatura a v neposlední řadě pro dokreslení dob minulých to byly rozhovory s místními pamětníky obce, kteří na místo formálního popisu dokázali podat dané skutečnosti jinou, zajímavější formou. Zde je nutné poznamenat, že se některé získané informace z různých

zdrojů lišily. Proto dostala vždy přednost ta informace, která byla potvrzena ještě z jiného, druhého zdroje.

Při zpracování bakalářské práce jsem se hned na úvod setkal s nedostatkem materiálu, a to když jsem se zabýval vznikem obce a její počáteční historií. První zmínky o obci Bohuslavice jsou totiž, stejně jako zmínky o téměř všech obcích v oblasti Dražanské vrchoviny, velice skromné. Navíc o historii obce neexistuje žádná podrobná publikace, která by ve větším měříku popisovala vznik obce, nebo údaje o jejích majitelích. Informace tak byly čerpány hlavně z kronik a historicky místně popisných publikací, ve kterých je historie obce zmiňována. Stejným problémem byly i informace o prvopočátcích školství v obci.

Práce je strukturována do čtyř kapitol, které jsou dále členěny do příslušných podkapitol. Úvodní kapitola je zaměřena na obec samotnou. V jednotlivých podkapitolách se věnuje geografické poloze obce, její historii od prvních písemných zmínek přes různé historické změny, které obec formovaly až do dnešní podoby. Pojednává o obecním znaku, praporu. Dále zmiňuje spolky v obci a významnou památku, kostel sv. Bartoloměje, jehož první písemná zmínka se datuje k roku 1386.

V druhé hlavní kapitole se práce věnuje historii elementárního školství v Bohuslavicích od první písemné zmínky. Ta se datuje k roku 1671, což je období, kdy se vesnické školství postupně dostávalo z velmi hlubokého úpadku po třicetileté válce, období, kdy byla negramotnost vesnického obyvatelstva velmi častým jevem. Od tohoto data v jednotlivých podkapitolách krátce nastiňuje vývoj školství v českých zemích v závislosti na historických událostech a dění ve společnosti. Dále k jednotlivým historickým obdobím předkládá dostupné informace o školství v Bohuslavicích. První podkapitola se věnuje školství v Bohuslavicích v období od prvních písemných zmínek, tedy od roku 1671 do roku 1869, rok 1869 jsem zvolil z hlediska jeho důležitosti v dějinách školství. Druhá podkapitola popisuje školské období v obci od roku 1869 do vzniku československého státu, v roce 1877 začala být podrobně vedena školní kronika, což nám poskytuje velmi ucelené informace o jednotlivých školních rocích. Třetí podkapitola, mapuje školství v obci během první republiky. Čtvrtá podkapitola popisuje školní léta v období okupace nacistickým Německem.

Třetí kapitola popisuje dlouholetý spor mezi bohuslavickým školním obvodem a Velkou Rakovou o její odškolení, stavbu škol v obou obcích a následné finanční vyrovnání mezi obcemi.

Čtvrtá kapitola se věnuje postavení učitele na venkovské škole v různých etapách naší historie.

K bakalářské práci jsem přidal několik obrázkových a tabulkových příloh, kde jsou uvedeny jména řídících učitelů a počty žáků v jednotlivých školních rocích.

Charakteristika použité literatury a zdrojů

Při vypracování bakalářské práce jsem primárně čerpal z archiválií, konkrétně z fondu Národní školy (dále jen NŠ) a z fondu Místního národního výboru (dále jen MNV). Získané informace jsem doplňoval údaji z místně popisných publikací. Jako sekundární zdroj sloužila odborná literatura.

K popisu dějin obce posloužily především archiválie fondu NŠ v podobě školní kroniky vedené v letech 1887 – 1940, kde tehdejší nadučitel Václav Kadlec popisuje historii obce. Jako další archivální zdroj sloužil fond MNV v podobě obecní kroniky vedené v letech 1927 – 1971, která jakož to nejstarší obecní kronika rovněž popisuje dějiny obce. K doplnění informací jsem použil místně popisnou publikaci od Bohumila Buriana „Vlastivěda moravská. II. Místopis, Konický okres“ a krátkou publikaci od Ladislava Šmerala „Bohuslavice: setkání rodáků a 120 let od založení SDH Bohuslavice.“ K informacím o místním kostele posloužila publikace „Farní kostel sv. Bartoloměje v Bohuslavicích“ od Karla Konečného.

Ke krátkému popisu vývoje základního školství v českých zemích a Československu jsem použil práci Vladimíra Štveráka „Stručné dějiny pedagogiky“ a práci Tomáše Kaspera a Dany Kasperové „Dějiny pedagogiky.“

Popis historie elementárního školství v Bohuslavicích čerpá především ze záznamů školní kroniky vedené v letech 1877 – 1940. Informace z této kroniky jsou doplněny obecní kronikou, vedenou v letech 1927 – 1971. K dalšímu doplnění informací z pohledu samotných žáků, posloužila kronika žákovská. Rozdílné a sporné informace byly dále ověřovány u místních pamětníků. V roce 1940 byla bohuslavická školní kronika podrobně vedená od roku 1877 nuceně ukončena. Tato kronika byla dle nařízení nacistického režimu zapečetěna, zabalena a uložena ve školním archivu jako závadná. Dále bylo nacistickým režimem nařízeno vést od školního roku 1940/1941 novou školní kroniku. Po ukončení okupace bylo dne 9. října 1945 školní správou v Litovli nařízeno ukončit kroniky z dob okupace a následně pokračovat v zavedených kronikách z dob první republiky. Jelikož v bohuslavické kronice již nebylo na další pokračování místo, byla od roku 1945 zavedena kronika nová. Do této kroniky pak řídící učitel Rostislav Chudoba zpětně dopsal školní a válečné události od roku 1940 do roku 1945. Na tuto kroniku vedenou od roku 1945, respektive od roku 1940 do roku 1980 navazovala školní kronika popisující období od roku 1980 do současnosti, naneštěstí byly obě tyto kroniky popisující 77 let existence školy v Bohuslavicích v roce 2017 ztraceny. Tyto kroniky nebyly doposud dohledány. Část

podkapitoly o historii školy v Bohuslavicích v období okupace je proto dopsána za pomoci obecní kroniky.

Ke kapitole o odškolení Velké Rakové z bohuslavického školního obvodu byly v rámci objektivitu jako zdroj, mimo již uvedených archiválií, použity kroniky MNV a NŠ obce Velká Raková. K této kapitole bych rád podotkl, že kroniky Velké Rakové tento spor překvapivě příliš nezmiňovaly.

Informace o postavení a životu vesnického učitele v Bohuslavicích poskytla kronika školy vedená mezi lety 1877 – 1940 uložená v SOKA Prostějov.

Jednoznačně nejcennější informace ze všech výše uvedených zdrojů poskytla kronika školy vedená mezi lety 1877 – 1940 uložená v SOKA Prostějov. Nejen, že se tato kronika vrací k dějinám obce a školy, ale poskytuje i ucelené informace o jednotlivých školních rocích jako byly počty žáků, změny v učitelském sboru, rozpisy jednotlivých tříd. Dále popisuje důležité momenty v bohuslavickém školství, jako byla stavba školy, opravy školy, odškolování obcí z bohuslavického školního obvodu. Kronika také podrobně zmiňuje průběh událostí 1. světové války.

Dostupné farní kroniky nebyly v bakalářské práci použity jako zdroj, sloužily pouze k ověření pravosti určitých tvrzení ostatních zdrojů. Nutno podotknout, že zmínky o bohuslavickém školství jsou v těchto kronikách vedeny pouze do období první republiky, dále již farní kroniky místní školství příliš nezmiňují.

Opravdu velikou škodou je ztráta školních kronik od roku 1940 do současnosti, jednalo se o dvě velmi obsáhlé kroniky, plné informací a faktů o bohuslavickém školství.

1 Obec Bohuslavice

Cílem první kapitoly je popsat geografickou polohu obce, její souvislou historii a současnost, symboly, kostel sv. Bartoloměje a spolky v obci.

1.1 Geografická poloha

Obec Bohuslavice se nachází v oblasti Konicka patřící Olomouckému kraji, leží na severovýchodním okraji Dražanské vrchoviny svažující se do oblasti Hornomoravského úvalu. Obec leží 6 km severovýchodně od města Konice a 20 km severozápadně od města Prostějov.

Oblast Konicka kolem Bohuslavic má mnoho bystřin a potoků, ale větší řeka zde chybí, v oblasti bylo v dřívějších dobách velké množství rybníků, do dnešních dob se jich však dochovalo jen několik. Kraj kolem Bohuslavic je hornatý, jedna třetina je porostlá jehličnatými lesy. Podnebí v oblasti je poměrně drsné.¹

V současnosti měří katastr obce 485 ha, střed obce se nachází v nadmořské výšce 408 m. n. m. Katastrem obce protéká na východě Lucký potok, na kterém bylo vybudováno 5 rybníků, pod posledním z nich se vlévá do Šumice. Západní a jižní částí od ochozského přes rakovské údolí protéká Pilávka.

1.2 Historie obce do roku 1848

V dobách osídlování Hornomoravského úvalu a oblastí kolem něj byla oblast Bohuslavic dlouho neobydlena. Důvodem byla hornatá oblast s častými močály a rozsáhlými lesy vytvářející podmínky, které člověka vyhledávajícího k životu spíše stepní otevřené oblasti, nijak nelákaly. Dle dostupných písemností tedy nebyla oblast obce dlouho osídlena, tudíž není zajímavá ani archeologicky.

„Místní jméno je tvořeno od osobního jména Bohuslav, byla to tedy ves lidí Bohuslavových.“² Smysl tohoto jména však není jednoznačný: „bud'to jde opravdu o optativní, tj. přací jméno (aby byl jeho nositel Bohu slavný) - anebo zde boh znamená (bohatý) úděl, majetek.“³ Na Moravě je sedm obcí názvem Bohuslavice. V průběhu dějin se název obce píše různě, „roku 1318 měla jméno Buhoslawitz, roku 1447 Buhoslawicze, roku

¹ ŠMERAL, Ladislav. *Bohuslavice: setkání rodáků a 120 let od založení SDH Bohuslavice*. Bohuslavice: Obecní úřad, 2005, s. 9.

² MÜLLER, František. *Místní a pomístní jména Dražanské vrchoviny v dějinách a pověstech*. Luhačovice: Atelier IM, 2004, s. 99.

³ KOPEČNÝ, František. *Jména obcí a osad prostějovského okresu*. Prostějov: Muzeum Prostějovska, 1985, s. 5.

1677 Bauslawitz, v 18. století Buhoslawitz, roku 1846 Bohuslavice, německy Buhoslawitz, a stejně tak za protektorátu.“⁴ V horáckém nářečí to pak jsou Bóslavice. Dále se říká Bóslavic, Bohoslavičák nebo Bóslavičák.

První písemná zmínka o Bohuslavicích je z roku 1288, kdy se připomínají v listině kláštera Hradisko, jako majetek Zbyslava z Bohuslavic.⁵

V držení mělo Bohuslavice během jednotlivých staletí opravdu mnoho různých rodů. Zprávy o nich nacházíme ve středověkých listinách a zápisech, které jsou uvedeny převážně v Zemských deskách pro Olomoucký kraj. Tyto desky byly dlouhá léta uloženy v Olomouci, konkrétně do roku 1642, kdy město začali okupovat Švédové. V této době byly desky přesunuty do Brna, dnes se nachází v Moravském zemském archivu v Brně.

Další písemnou zmínku o obci nacházíme v roce 1318, kdy byly Bohuslavice součástí Lučanského statku. Touto dobou byl jejich majitelem probošt Zbor.⁶ Následující písemnou zmínku nacházíme až v roce 1343, kdy koupil Ondřej z Krakovce od Sudy z Bohuslavic les Lipina u Bohuslavic. Roku 1359 zapisuje Bušek z Drahanovic (též zvaný z Bohuslavic) ves Bohuslavice své manželce Vychně.⁷

Souvislejší informace o Bohuslavicích, které by na sebe navazovaly, nacházíme od roku 1371, kdy prodal Bušek z Drahanovic svůj majetek v Bohuslavicích, konkrétně malou usedlost, chalupu a tři lány Jankovi z Loděnic. Janek z Loděnic v roce 1373 prodal ve vsi Bohuslavice 10 lánů poplatných a dvůr poplužný Koldovi ze Žumpachu a její sestře Zdence. Zbývající část, 3 lány a dvorek, zapsal Adamovi z Rakové. V roce 1378 prodal Kolda se svolením své sestry Zdenky majetek v Bohuslavicích Štěpánu z Chudobína, též zvanému z Bohuslavic. Adam z Rakové, na rozdíl od Štěpána z Chudobína o svůj majetek v Bohuslavicích přišel během bojů mezi moravským markrabětem Joštem a jeho bratrem Prokopem. Bohuslavice byly za těchto bojů značně poničeny, dle zápisů zůstala jen chalupa a 8 lánů poplatných, to vše ležící pět set metrů jihozápadně od zničených Bohuslavic.⁸ (Původní Bohuslavice byly před svým poničením vedeny jako městečko s tvrzí bez opevnění a kostelem. Stály u staré silnice na Litovel, v místech, kde jsou v dnešních mapách zaznačeny

⁴ MÜLLER, František. *Místní a pomístní jména Drahanské vrchoviny v dějinách a pověstech*. Luhačovice: Atelier IM, 2004, s. 99.

⁵ ŠMERAL, Ladislav. *Bohuslavice: setkání rodáků a 120 let od založení SDH Bohuslavice*. Bohuslavice: Obecní úřad, 2005, s. 11.

⁶ MÜLLER, František. *Místní a pomístní jména Drahanské vrchoviny v dějinách a pověstech*. Luhačovice: Atelier IM, 2004, s. 99.

⁷ BURIAN, Bohumil. *Vlastivěda moravská. II. Místopis, Konický okres*. Brno: Musejní spolek, 1939, s. 169.

⁸ Tamtéž.

boží muka, tomuto místu se dnes říká „na Valech.“⁹ Poničený majetek v Bohuslavicích tak z bojů získal Jošt, který je roku 1384 daroval svému přívrženci Benešovi z Bouzova a jeho synu Pročkovi.¹⁰

Následující rok prodává Proček svému vazalu Heršovi z Rakové spolu se dvorem v Rakové i dvůr v Bohuslavicích se třemi lány a chalupou. Hereš z Rakové ještě ten rok prodal dvůr v Rakové Radslavovi z Rakové a od té doby se píše jako Herš z Bohuslavic.¹¹ Z roku 1387 se zachovala pečeť Herše z Bohuslavic, na které je vyobrazena zvířecí hlava. Názory na vyobrazené zvíře se liší „*Aug. Sedláček se domnívá, že jde o psí hlavu, zatímco Pilnáček uvádí, že se možná jedná o medvědí hlavu. Můžeme se domnívat, že Hereš z Bohuslavic zvolil do svého znaku medvědí hlavu proto, aby odlišil vladyky z Bohuslavic od vladyků z Rakové. Z této domněnky vycházel i autor znaku obce Bohuslavic heraldik J. V. Pavlů, když ve znaku dole umístil medvědí hlavu se stříbrnými zuby a červeným jazykem.*“¹²

Roku 1386 kupuje v Bohuslavicích Závaš z Moravičan se svým bratrem knězem Jakubem osm lánů a dvě chalupy od Štěpána z Bohuslavic, roku 1389 přikupuje Závaš ke svým majetkům v Bohuslavicích dvůr, tři lány, chalupu a pole na Rovině, které kupuje spolu se svým druhým bratrem Jindřichem ze Žadlovic. Roku 1391 Závaš rozděluje a navždy výrazně zmenšuje budoucí katastrální rozměry obce tím, že prodává Jankovi z Krakovce a jeho bratru Petříkovi z Lichnova pole na Rovině, louku Kopanou a vrch Stráň. Po smrti Závaše zdědila majetek jeho žena Eliška, která všechen majetek zapsala roku 1406 na Jakoubka z Bohuslavic, Jakoubek roku 1407 koupil v Bohuslavicích i díl, který držel Ondřej ze Žadlovic, (dědic Jindřicha z Žadlovic), Jakoubek z Bohuslavic v roce 1412 zapsal Bohuslavice jako věno své manželce Zdeně z Rakové.¹³

Bohuslavice pak přešly do držení Hanuše z Vlasatic, manžela druhé dcery Zdeny z Rakové, který je prodal roku 1437 Brickimu z Pěňčina. Roku 1447 Bohuslavice získal Jakub z Cetkovic. Avšak roku 1479 se Bohuslavice staly opět majetkem vladyků z Pěňčina, když je vlastnil Kryštof z Pěňčina. Roku 1480 Kupuje Bohuslavice Václav Laškovský

⁹ SOKA Prostějov. MNV. *Pamětní kniha Bohuslavice 1927–1971*, s. 12.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ BURIAN, Bohumil. *Vlastivěda moravská. II. Místopis, Konický okres*. Brno: Musejní spolek, 1939, s. 170.

¹² ŠMERAL, Ladislav. *Bohuslavice: setkání rodáků a 120 let od založení SDH Bohuslavice*. Bohuslavice: Obecní úřad, 2005, s. 12.

¹³ BURIAN, Bohumil. *Vlastivěda moravská. II. Místopis, Konický okres*. Brno: Musejní spolek, 1939, s. 170, 171.

ze Švábenic a připojuje je k laškovskému panství.¹⁴ Poté Bohuslavice přešly do vlastnictví Heřmana ze Zástřizl, ten je roku 1510 prodal do rukou pánu Havlu Chudobínovi z Bařic, který je trvale připojil k panství krakovskému. Havel roku 1516 postavil u Krakovce na hoře Světině kapli, kde byli slouženy mše na úkor bohuslavického kostela. Po smrti Havla se přes Michala Bítovského ze Slavíkovíc a jeho syna Hynka dostaly Bohuslavice zpět k pánům ze Zástřizl. Jan ze Zástřizl postavil v Krakovci v letech 1613 – 1614 renesanční zámek. Po porážce stavovských vojsk v bitvě na Bílé Hoře byl Jan za svou aktivitu v odboji potrestán ztrátou veškerého majetku, vězněn na Špilberku a následně s dalšími moravskými pány popraven. Bohuslavice se tak staly roku 1623 majetkem města Mikulov.¹⁵

V letech 1642 – 1645 plundrovala Moravu švédská vojska, v roce 1643 vtrhla i na Konicko, švédským atakem byly značně poničeny i Bohuslavice. Z následného rozvoje Bohuslavic lze usuzovat, že se bohuslavičtí s následky útoku vyrovnali ve srovnání s okolními obcemi velmi dobře.¹⁶

Roku 1657 kupuje Bohuslavice a celé krakovské panství kníže Ferdinand z Dietrichštejna, prasynovec kardinála Františka. Od Ferdinanda panství kupuje za 27 000 zlatých (dále jen zl.) v roce 1676 chorvatský plukovník Marek Lubetich, po něm panství přechází na jeho syna Matyáše. V roce 1691 kupuje Bohuslavice majitelka panství v Náměšti na Hané Maria Rosalinda, hraběnka z Proskova, rozená hraběnka z Thurnu. Na její náklad byl v Bohuslavicích od základu přestavěn kostel. V roce 1712 prodává hraběnka krakovské panství Antonínu Dominiku Winklerovi, rytíři z Winklesberku za 68 000 zl. Tento rytíř ke svému panství v Krakovci přidal i panství drahanovické a panství v Čechách pod Kosířem. Krakovský zámek se tak stal centrem jednoho velkého panství. Během let se panství zadlužilo, v roce 1731 jej v aukci koupil Adam Ignác, hrabě z Berchtoldu, který bydlel v Čechách pod Kosířem. V Krakovci však nadále zůstával vrchnostenský úřad pro deset původních obcí krakovského panství. Přes Jiřího Antonína svobodného pána z Grechtleru se krakovské panství ocitlo roku 1760 v rukou šlechtického rodu Silva Tarouců, když ho za rovných 300 000 zl. koupil Emanuel Silva Tarouca. V držení rodiny Silva Tarouců bylo celé krakovské panství včetně Bohuslavic do roku 1848. Během panování rodiny Silva Tarouců došlo v Bohuslavicích roku 1804 ke stavbě první známé školní budovy, která v obci

¹⁴ ŠMERAL, Ladislav. *Bohuslavice: setkání rodáků a 120 let od založení SDH Bohuslavice*. Bohuslavice: Obecní úřad, 2005, s. 12.

¹⁵ SOKA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219.

¹⁶ MATĚJEK, František. *Lánové rejstříky Olomouckého kraje z let 1675 – 1678*. Olomouc: Okresní úřad, 1981, s. 52.

stála až do roku 1856. Po zrušení vrchnostenské správy přestaly být Bohuslavice majetkem rodiny Silva Tarouců, přesto byl jejich vliv na Bohuslavice dále patrný při správě kostela a místní školy.¹⁷

1.3 Historie obce od roku 1848 do současnosti

Život v obci se do současné podoby měnil velmi pomalu, o větším rozvoji můžeme mluvit v 50 letech 19. století, což je doba po zrušení roboty a vrchnostenských úřadů. Zejména pak můžeme větší rozvoj sledovat po 1. a 2. světové válce.

Poté co rakousko-uherská vláda zrušila v roce 1850 vrchnostenské úřady, patřila obec Bohuslavice pod císařsko-královské (dále jen c. k.) okresní hejtmánství Litovel a c. k. okresní soudní okres Konice. Místo rychtářů s konšely byli v obci voleni starostové se členy obecní rady.

Všechny obce panství měli v Bohuslavicích do roku 1864 společnou sýpku, po jejím zrušení bylo obilí prodáno za 12 000 zl. Budovu sýpky dnešní číslo popisné (dále jen č. p.) 37 odkoupila obec Bohuslavice za 394 zl. Obec později sýpku prodala Josefu Fialovi za 1200 zl. Josef Fiala zde zařídil hostinec s názvem Na Sýpce.¹⁸

V letech 1894 – 1895 byla k obci vystavěna silnice, vedla z obce Hvozd a pokračovala k obcím Krakovec a Laškov, nahradila tak úzkou, starou a nerovnou vozovou cestu.¹⁹

V roce 1901 měli Bohuslavice 52 domů a 333 obyvatel. V roce 1920 to bylo 55 domů a 306 obyvatel.²⁰ Bohuslavský dvůr byl rozprodán v roce 1921 dlouholetým pronajímatelům dle jejich žádostí k okresnímu soudu v Konici.²¹

Nejstarší známou živností v obci bylo hostinství, bohužel první hospoda provozovaná v č. p. 23, vyhořela. Dalším provozovatelem hospody byl Josef Fiala, od roku 1880 pak živnost převzal jeho syn František. Fialové vedli mimo hospody na Sýpce i řeznictví. Do roku 1892 byla v č. p. 21 provozovaná další hospoda s obchodem.²² V obci Bohuslavice má mimo hostinství a kovářství dlouholetou tradici také pekařství, první pekař Šimon Jakubíček tu pekl v č. p. 18 již v 18. století.²³

¹⁷ SOKA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219.

¹⁸ SOKA Prostějov. MNV. *Pamětní kniha Bohuslavice 1927 – 1971*, s. 2.

¹⁹ Tamtéž, s. 15.

²⁰ Tamtéž, s. 2.

²¹ Tamtéž, s. 19.

²² Tamtéž, s. 17.

²³ Tamtéž, s. 18.

1. června 1898 byla v obci zřízena pošta, během let se postupně stěhovala, v roce 1950 byla přemístěna do budovy, v níž ji nalezneme i dnes. Zajímavostí bylo, že místní poštovník musel denně, včetně sobot pro zásilky na konické vlakové nádraží pěšky.

V roce 1901 byla v č. p. 16 založena rolnická záložna. V obci byla v č. p. 2 od roku 1919 do roku 1925 Četnická stanice. Od roku 1952 do roku 1960, byla v č. p. 50 stanice Sboru národní bezpečnosti. V obci byl i sál s kinem.²⁴

Pamětníci obce si jistě vzpomenou na rolnickou mlékárnu, postavenou v roce 1901, s různými přestavbami byla v provozu do 21. září 1970, kdy byla zrušena z důvodu výstavby nové velké mlékárny v Olomouci. V roce 1913 byla v obci zřízena v č. p. 17 obchodníkem Mikmekem parní pila, která byla v provozu až do roku 1931, kdy byla zrušena. Roku 1935 byla rozbořena, na jejím místě byl postaven motorový mlýn, který tu stál do roku 1961.²⁵

28. srpna 1938 proběhla v obci elektrifikace.²⁶ Mezi lety 1949 – 1955 byla v obci vybudována soustava pěti rybníků, roku 1950 vzniklo v obci jednotné zemědělské družstvo. V roce 1972 byl v obci vybudován veřejný vodovod, v roce 1982 – 1984 byly ve farské zahradě postaveny dva panelové domy.

V současnosti je v Bohuslavicích úplná základní škola s mateřskou školou, smíšené zboží, pošta, zdravotní středisko. Od roku 1998 je v činnosti Dům pokojného stáří, jehož provozovatelem je Charita Konice.

Bohuslavice jsou součástí mikroregionu Konicko, ležícího v severozápadní části prostějovského okresu a sousedícího s okresy, Svitavy, Blansko a Olomouc. Jedná se o svazek obcí, které sdružuje zájmy jednotlivých členských obcí.

1.4 Obecní symboly, znak a prapor obce

Mezi obecní symboly obce patří obecní znak a obecní prapor. Znak obce tvoří stříbro, modře dělený štít. V horní stříbrné části je umístěna červená kvádrová věž s cimbuřím, podložená dvěma zkříženými modrými noži s černými rukojeťmi a se dvěma zlatými nýty. V modré spodní části je umístěna zlatá medvědí hlava s červeným jazykem a stříbrnými zuby.²⁷ (Obrázková příloha č. 1)

²⁴ SOKA Prostějov. MNV. *Pamětní kniha Bohuslavice 1927 – 1971*, s. 18.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ SOKA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 186.

²⁷ ŠMERAL, Ladislav. *Bohuslavice: setkání rodáků a 120 let od založení SDH Bohuslavice*. Bohuslavice: Obecní úřad, 2005, s. 73.

Prapor obce tvoří list se dvěma vodorovnými pruhy, bílým a modrým. Poměr šířky k délce listu je 2:3. V bílém horním pruhu se nachází červená kvádrová věž s cimbuřím, podložená dvěma zkříženými modrými noži s černými rukojetmi a se dvěma zlatými nýty. V modrém pruhu dole je zlatá medvědí hlava s červeným jazykem a stříbrnými zuby.²⁸ (Obrázková příloha č. 2)

Jednotlivé prvky, které jsou ve znaku a praporu obce použity symbolizují z pohledu heraldiky: věž je erbovním znakem hrabat Thurnů, z jejich rodu pocházela Marie Rozálie, provdaná Pruskovská z Pruskova, budovatelka barokní novostavby místního kostela. Nože byly zvoleny jako atribut mučednické smrti patrona svatyně apoštola Bartoloměje. Medvědí hlava byla velmi pravděpodobně erbovním znakem vladyků z Bohuslavic, je převzata z pečeti Herše s Bohuslavic z roku 1387. Modrá barva pak symbolizuje soustavu rybníků na Luckém potoce.²⁹

Autorem návrhu obecního znaku a praporu je heraldik Pavlů. O udělení znaku a praporu se rozhodlo dne 7. 10. 2003, kdy bylo vydáno rozhodnutí předsedy Poslanecké sněmovny č. 30 o udělení znaku a praporu. Dekret o právu užívat obecní symboly předal předseda Poslanecké sněmovny L. Zaorálek do rukou zástupců obce dne 5. 2. 2004. Obec tak má dle legislativního výkladu od tohoto data právo obecní symboly využívat. Slavnostní posvěcení obecních symbolů proběhlo v červenci roku 2005.

1.5 Spolky v obci

Spolky a s ním spojený společenský život se na vesnicích začaly významným způsobem rozvíjet až po zrušení roboty v roce 1848. Jako první spolek byl v obci založen spolek Vojenských vysloužilců a veteránů, který byl založen v roce 1872, po vzniku nové republiky byl v roce 1920 zrušen. Dalším spolkem, který byl v obci v roce 1885 založen, byl spolek hasičský.³⁰ V Bohuslavicích byl „v roce 1895 založen loterní spolek Smola. Členové spolku spořili a z těchto peněz sázeli do tzv. Lotynky.“³¹

V roce 1910 byla založena Národní jednota. Na podnět Národní jednoty a správce školy pana Josefa Slámy, bylo v letech 1933 – 1934 u silnice na rozcestí Raková, Rakůvka,

²⁸ ŠMERAL, Ladislav. *Bohuslavice: setkání rodáků a 120 let od založení SDH Bohuslavice*. Bohuslavice: Obecní úřad, 2005, s. 73.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ SOKA Prostějov. MNV. *Pamětní kniha Bohuslavice 1927 – 1971*, s. 19.

³¹ ŠMERAL, Ladislav. *Bohuslavice: setkání rodáků a 120 let od založení SDH Bohuslavice*. Bohuslavice: Obecní úřad, 2005, s. 46.

Bohuslavice po levé straně ve směru z Bohuslavic postaveno nákladem 20 000 korun koupaliště Na Skalce. Rozměry vybetonovaného koupaliště byli 8 m x 32 m s obsahem 325 m³, hloubka činila 0,5 – 2 metry. Dílo bylo postaveno díky aktivitě Národní jednoty (zanikla v roce 1949), učitelského sboru a místních obyvatel. Součástí koupaliště byla i šatna a volejbalové hřiště. Tento areál byl jedním s prvních v okolí, proto ho navštěvovali lidé z celého okolí.³²

Čtenářský spolek (dnešní knihovna), který byl na vesnicích po zrušení roboty zakládán mezi prvními, bohuslavičtí založili v roce 1921, v dnešní době má obecní knihovna 4500 svazků knih.³³

V současné době působí v obci Sbor dobrovolných hasičů a Myslivecké sdružení Bohuslavice.

1.6 Farní kostel sv. Bartoloměje

Za významnou památku obce lze považovat místní kostel sv. Bartoloměje. Jedná se o velmi starý kostel, který byl jako jeden z mála kostelů v okolí obsazen farářem během i po období třicetileté války.

V zápisech z let 1362 – 1363 je uvedeno, že v Bohuslavicích byl farář nějaký Bohuslav. V listinách je kostel sv. Bartoloměje v Bohuslavicích připomínán již roku 1386.³⁴ Fara byla od počátků katolická.

V roce 1539 panství krakovské, k němuž byly od dob Havla Chudobína z Bařic pevně připojeny i Bohuslavice, získává Michal Bítovský ze Slavíkovíc. Během vlády rodu Bítovských byla fara evangelická, respektive protestantská. Čímž byla porušena smlouva, kterou uzavřel Havel Chudobín z Bařic o tom, že pokud nebude na fáře katolický kněz, budou poplatky od poddaných z Polomí na místo faráři odváděny na stavbu olomouckého dómu.³⁵ Roku 1622 obnovil olomoucký biskup v Bohuslavicích katolickou duchovní správu. Roku 1658 je založena matrika bohuslavické farnosti. V roce 1756 byly postaveny varhany, současné varhany jsou z roku 1908.³⁶

Kostel sv. Bartoloměje byl v průběhu let přestavován a dostavován. Dnešní barokní podobu dala kostelu hraběnka Marie Rozálie z Pruskova, jejím nákladem byl kostel přestavěn,

³² SOKA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 54.

³³ Tamtéž, s. 51.

³⁴ KONEČNÝ, Karel. *Farní kostel sv. Bartoloměje v Bohuslavicích*. Bohuslavice: Farní úřad Bohuslavice, 1998, s. 1.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Tamtéž, s. 3.

přestavba byla dokončena roku 1714. Kostel byl však vystavěn bez věže, ta byla přistavěna až roku 1768.³⁷

Nynější hřbitov byl zřízen v roce 1851, stalo se tak potom, co byl zrušen hřbitov u kostela. Roku 1852 byla zbourána stará farská budova a následně položen základní kámen nové farní budovy, což dodnes připomíná nápis na zdi farní budovy.³⁸

V roce 1854 byl vyhotoven nynější oltář a současně tento rok věnoval kostelu hrabě August Silva Tarouca oltářní obraz, na kterém byl vyobrazen sv. Bartoloměj. Za autora obrazu je v povědomí místních označován Josef Mánes, avšak František Kožík v knize *Josef Mánes* tvrdí, že hrabě si přál oltářní obraz namalovat sám a tak Josefa Mánese pouze požádal skicu. Josef Mánes souhlasil a namaloval mu skicu. K tomu přidal studie rukou, nohou a dal mu přesné pokyny o barvách.³⁹ Za pravdu tomuto tvrzení dává fakt, že zmenšený obraz, pravděpodobně skica sv. Bartoloměje, jenž pod barvou nese stopy čtverečkování a jehož autorem je Josef Mánes, nalezneme v brněnském archivu, kam ho věnoval Augustův starší bratr Bedřich.⁴⁰

Roku 1885 byl tento obraz z kostela odstraněn a nahrazen nynějším méně významným oltářním obrazem sv. Bartoloměje, jehož autorem je František Tocháček. Důvod odstranění byl velice zvláštní. Ženy ze Hvozdu si stěžovaly, že se jim rodí děti s ryšavými vlasy právě proto, že sv. Bartoloměj vyobrazený na oltářním obrazu má krásné rudé vlasy ve zlaté svatozáři. Když se na tyto vlasy těhotná žena hluboce zadívala, narodilo se jí dítě s vlasy vyobrazenými na obrazu.⁴¹

Pod současnou římskokatolickou farnost v Bohuslavicích patří obce Bohuslavice, Hvozd, Raková u Konice, Rakůvka, Polomí a Hačky. Tuto podobu má farnost od roku 1784, kdy se některé obce vyfařily do obnovených far v Laškově, Vilémově, Luké a Kladvkách.⁴²

³⁷ KONEČNÝ, Karel. *Farní kostel sv. Bartoloměje v Bohuslavicích*. Bohuslavice: Farní úřad Bohuslavice, 1998, s. 4.

³⁸ ŠMERAL, Ladislav. *Bohuslavice: setkání rodáků a 120 let od založení SDH Bohuslavice*. Bohuslavice: Obecní úřad, 2005, s. 19.

³⁹ KOŽÍK, František. *Josef Mánes*. Praha: Svoboda, 1977, s. 229.

⁴⁰ ŠMERAL, Ladislav. *Bohuslavice: setkání rodáků a 120 let od založení SDH Bohuslavice*. Bohuslavice: Obecní úřad, 2005, s. 23.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² BURIAN, Bohumil. *Vlastivěda moravská. II. Místopis, Konický okres*. Brno: Musejní spolek, 1939, s. 173.

2 Školství v Bohuslavicích

V závislosti na aktuálním dění v českých zemích i ve světě procházelo školství a s ním spojené vzdělání a výchova postupnými proměnami. Učení přecházelo postupně z rodin do škol a pomalu získávalo dnešní podobu. Od svých počátků se školství věnuje jak vzdělávání, tak výchově. Následující kapitola zdokumentuje vývoj školství v Bohuslavicích od prvních písemných zmínek do roku 1945.

2.1 Počátky školství v Bohuslavicích do roku 1869

Vůbec první školy byly školy farní. Vrchnost je tehdy zřizovala u všech tehdy stávajících far. V této době byla kultura i školství pod vlivem církve.

Po nástupu Marie Terezie na trůn dochází k mnoha reformám, součástí těchto reforem byly i reformy školské. Cílem této snahy bylo omezit moc církve a oslabit autonomii dědičných zemí habsburské monarchie. Roku 1773 byl zrušen řád Jezuitů, jeho majetek přešel do tzv. studijního fondu, díky čemuž vznikl dostatek financí pro potřeby reformace školství. 6. prosince 1774 byl pro všechny císařské dědičné země vydán řád pro německé normální, hlavní a triviální školy. Byla nařízena povinná školní docházka.⁴³

Po smrti Josefa II. se obnovil nátlak duchovenstva, kterému byl opět svěřen dozor nad školami. Kromě duchovních se tak učitelé na školách často stávali řemeslníci, varhaníci, kostelníci nebo vojenští vysloužilci.⁴⁴

Přestože jsou informace o školství v Bohuslavicích do roku 1877 značně neúplné. Dle dostupných informací se můžeme domnívat, že škola v Bohuslavicích byla zřízena již v dávných dobách, jako vůbec jedna z prvních škol na Konicku. Za pravdu tomuto tvrzení dává především fakt, že v obci stával kostel již ve dvanáctém století, čímž je víc než pravděpodobné, že zde byla zřízena farní škola mnohem dříve, než uvádí první písemná zmínka. Tu nacházíme až v matrice mohelnického děkanství, pochází z roku 1671 a jsou v ní zaznamenány tzv. fase, což byly učitelovy příjmy.⁴⁵

Doba, kdy se postupně začíná bohuslavická škola připomínat, je doba po třicetileté válce, v tomto období se školství postupně dostávalo z velmi hlubokého úpadku. Jednalo se o dobu, kdy ngramotnost místního obyvatelstva nebyla ničím zvláštním. V tomto úseku dějin nebyla školní docházka povinná, proto místní školu navštěvoval menší počet dětí, zpravidla

⁴³ KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008, s. 84, 85.

⁴⁴ ŠTVERÁK, Vladimír a Milada ČELADSKÁ. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. Praha: Karolinum, 1999, s. 68.

⁴⁵ BURIAN, Bohumil. *Vlastivěda moravská. II. Místopis, Konický okres*. Brno: Musejní spolek, 1939, s. 173.

ji navštěvovaly jen děti statkářů, protože chudší rodiny zapojovaly děti do prací na hospodářství a na školu jim tak nezbýval čas.

Po třicetileté válce nastal jak v českých zemích, tak na Konicku problém, kterým byl nedostatek kněží do stávajících far, následkem čehož bylo mnoho far a kostelů opuštěných. Výjimkou nebylo ani Konicko, fara byla obsazena pouze v Konici a Bohuslavicích, fary v okolí Bohuslavic byly opuštěné. Byly to fary v Luké, Kladkách, Vilémově a Laškově. Všechny vesnice z těchto farností přešly pod farnost Českobratrskou v Bohuslavicích, k současné farnosti, kam patřily Bohuslavice, Polomí, Raková u Konice (dříve Německá Raková, pak Velká Raková), Rakůvka (dříve Moravská Raková, následně Malá Raková), Hačky, Hvozd a Otročkov se tak přidaly vesnice Laškov, Krakovec, Vilémov, Cakov, Olbramice, Luká, Ješov, Vojtěchov, Veselíčko, Javoříčko, Březina, Kladky, Ludmírov, Dětkovice. K sedmi vesnicím tak přibýlo dalších čtrnáct vesnic ze čtyř far. Lidé z těchto vesnic využívali jak kostel, tak i školu v Bohuslavicích.⁴⁶ Roku 1748 byly opuštěné fary obnoveny. Ke Kladecké faře byl proto vyfařen Ludmírov, Dětkovice a Otročkov. K Laškovské faře byl vyfařen Krakovec. K Vilémovské faře Olbramice, Cakov a k faře v Luké byly vyfařeny obce Vojtěchov, Ješov, Javoříčko a Veselíčko. Při faře v Bohuslavicích tak zůstaly jen nynější osady Hvozd, Raková u Konice, Rakůvka, Polomí a Hačky.⁴⁷

Je víc než pravděpodobné, že první výuku zajišťovali faráři, první jménem známý farář byl Stanislav Hostinský, který zemřel v roce 1630, v době třicetileté války.⁴⁸ Prvním známým učitelem v obci byl v letech 1702 – 1712 rektor Jakub Šrámek, po Jakubu Šrámkovi byl učitelský úřad do roku 1849 udržován v Juříčkově rodině, kde se vystříдалo pět členů rodiny. V letech 1764 – 1790 byl místním učitelem člen rodiny Juříčků, Alois.⁴⁹ V roce 1774 byla vydána Tereziánská školská reforma, která přinesla řád, jenž předepisoval povinnou vzdělávací povinnost pro děti ve věku 6 až 12 let obou pohlaví. Byly zavedeny instituce, jejichž návštěva nebyla bezplatná, ovšem děti z chudých rodin byly zproštěny povinnosti platit.⁵⁰ Nová soustava školství se skládala ze tří typů škol. Ten nejnižší stupeň představovaly školy triviální, které vznikaly u vesnických far, správu a dozor zde zastával farář. Triviální školy měly jednu až dvě třídy, žáci byli ve třídě rozděleni do příslušných oddělení dle věku

⁴⁶ ŠMERAL, Ladislav. *Bohuslavice: setkání rodáků a 120 let od založení SDH Bohuslavice*. Bohuslavice: Obecní úřad, 2005, s. 26.

⁴⁷ BURIAN, Bohumil. *Vlastivěda moravská. II. Místopis, Konický okres*. Brno: Musejní spolek, 1939, s. 173.

⁴⁸ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 6.

⁴⁹ Tamtéž, s. 8.

⁵⁰ KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008, s. 85.

a schopností.⁵¹ Zkoušky byly prováděny jednou za pololetí, ve věku dvanácti let po šestileté docházce dostávaly děti osvědčení o svých znalostech. Po dvanáctém roce se děti dále vzdělávaly v tzv. nedělních školách, které začínaly po nedělní bohoslužbě. Na triviálních školách se mohlo mluvit mateřským jazykem, jinde však už byla vyžadovaná němčina.⁵² Bohuslavická škola se tak tímto výnosem stává triviální. Pan učitel Alois Juříčka tak začal v Bohuslavicích dle výnosu této reformy vyučovat vedle trivia (čtení, psaní, počítání) a náboženství také základy hospodaření.⁵³

První známá školní budova v obci, kde výuka probíhala, byla vystavěna nákladem vrchnosti v Čechách pod Kosířem a všech příškolných obcí v roce 1804.⁵⁴ Stávala vedle cesty z fary na panský dvůr (místo nynější školky a učeben prvního a druhého ročníku). Tato školní budova měla vchod od severu. Před vstupem do školní budovy stávala farská zahrádka obehnaná zídou. Východně pod touto zahrádkou byla obecní zahrada, kterou obec roku 1767 odkoupila za tři vědra piva od Ignáce Juříčky, syna tehdejšího bohuslavického učitele, k vystavění nového domku pro učitele. V této obecní zahrádce do roku 1849 všichni tehdejší učitelé pěstovali včely. Byt pro učitele stál tři sáhy východně od obecních chaloupek, tedy asi 5 metrů východně od dnešní pošty.⁵⁵ Původní školní budově se nedostávalo potřebných oprav a postupem let chátrala. Tuto skutečnost dokazuje žádost faráře Jozefa Urbáše ze dne 5. června 1841, kde velkostatkáře z Čech pod Kosířem uctivě žádá o opravu střechy.⁵⁶

Roku 1851 byly z Bohuslavické školy odškoleny obce Otročkov a Hvozd, které si ve Hvozdě zařídily vlastní školu. Jako podučitel do ní byl provizorně jmenován Edvard Blažek, z kterého se až dekretem z 14. června 1865 stal oficiální učitel.⁵⁷

Plat učitele v této době tvořily vedle školného také naturálie, příjem učitele v Bohuslavicích se do roku 1851 skládal: z poplatků od selských a chalupnických žáků, což činilo 96 krejcarů (dále jen kr.) za žáka na rok, od domkařů byl pak poplatek 48 kr. Mimo to učitel obdržel 6 sáhů dříví ročně, za varhanickou službu dostával 42 kr., za koledy 3 zl. a 4 kr. Zisk ze štoly (poplatky, např. pohřeb) činil průměrně 30 zl., za soupis duší (seznam poddaných) a sbírání zpovědních cedulek (potvrzení o zpovědi) bývávalo obvykle

⁵¹ KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008, s. 85, 88.

⁵² Tamtéž, s. 87.

⁵³ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 9.

⁵⁴ Tamtéž, s. 1.

⁵⁵ Tamtéž, s. 2.

⁵⁶ Tamtéž, s. 1.

⁵⁷ Tamtéž, s. 6.

vybráno 12 kop vajec. K tomu dostával učitel od všech usedlostí na císařské hody po jednom koláči.⁵⁸

V roce 1849 převzal učitelskou funkci od rodiny Juříčků Václav Palatý, na základě jeho žádosti z roku 1851 k podkrajskému úřadu Litovel byly roční poplatky pro něj a jeho následovníky za žáka na rok zvýšeny následovně, sedláci a chalupáři platili 1 zl. a 6 kr., domkaři platili 84 kr. Dle počtu dětí z jednotlivých obcí vypadal učitelův příjem za děti z přiškolených vsí takto.

Přiškolené obce	zl.	kr.
Bohuslavice	50	40
Velká Raková	66	48
Malá Raková	37	80
Polomí	50	40
Hačky	37	80

Kromě toho se k ročnímu platu učitele počítal i zisk za úklid školy 12 zl. a 60 kr. Za celoroční školu dostával 14 zl. a 48 kr., za varhanickou službu 42 kr., za koledy 3 zl. a 4 kr. Dále dostával v součtu od všech usedlostí 5 měřič rži (žita), což činilo příjem 12 zl. a 59 kr. Zisk za sbírání zpovědních cedulek činil 4 zl a 20 kr. Celkový plat učitele byl 293 zl. 41 kr. ročně.⁵⁹

Protože byla původní školní budova v roce 1854 v takovém stavu, že hrozilo její částečné zhroucení, byla 10. prosince 1855 sestavena komise, která se skládala z představitelů c. k. okresního školského úřadu, velkostatku v Čechách pod Kosířem a představitelů všech přiškolených obcí. Komise měla rozhodnout, jak se s budovou naloží, avšak nedocílilo se ani toho, kdo by měl vzniklé náklady hradit. Proto byla 12. února 1856 svolána komise znovu, na této schůzce se rozhodlo, že se vystaví nová školní budova. Velkostatkář z Čech pod Kosířem se na této schůzi zavázal, že jakožto patron školy uhradí veškerý materiál sám s podmínkou, že práci na stavbě školní budovy zajistí přiškolené obce. Rovněž bylo dohodnuto, že ještě roku 1856 má být škola dostavěna. Plán školní budovy vyhotovil zednický mistr Jiří Štefan z malé Senice tak, jak mu farář Jan Mikulka poručil, jeho požadavek byla místnost pět a půl sáhu na pět a půl sáhu (tedy asi 100 m²) a byt pro učitele. Stát měla 26 metrů východně od chrámu páně proti hlavnímu oltáři, tedy na místě původní školy. Na jaře roku 1856 se začala původní školní budova bourat a následně na jejím místě

⁵⁸ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 4.

⁵⁹ Tamtéž, s. 6.

stavět škola nová, jelikož po dobu stavebních prací nebylo kde provádět výuku, svolil pan farář, že prozatím může výuka probíhat v kostele. Koncem roku 1856 byla nová škola dostavěna a za účasti mnoha lidí slavnostně posvěcena místním děkanem a farářem Janem Mikulkou.⁶⁰

Nově zbudovaná škola byla stejně jako ta předchozí triviální. Ve školní budově byla pro výuku určena jedna prostorná místnost, v níž žáci byli rozděleni do dvou oddělení, vyučování probíhalo současně za přítomnosti učitele, nebo podučitele.⁶¹

2.2 Školství v Bohuslavicích od roku 1869 do roku 1918

V druhé polovině 19. století již školské tereziánské reformy nedokázaly uspokojivě připravovat obyvatelstvo požadavkům měnící se společnosti a držet krok s výraznými hospodářskými změnami tehdejší doby. Říšská rada proto v květnu roku 1869 zavedla tzv. říšský školský zákon, který byl vypracován ministrem Hasnerem. Tento zákon proměnil organizační strukturu školství v českých zemích, zavedl do výuky nové předměty a přinesl povinnost osmileté školní docházky a to pro děti ve věku 6 až 14 let.⁶² Říšským školským zákonem byla vytvořena soustava národního školství. Místo šestiletých triviálních škol byly vytvořeny osmileté obecné školy, jejichž vyšší stupeň představovaly tříleté, později čtyřleté měšťanské školy.⁶³

Tento zákon se samozřejmě dotýká i školy v Bohuslavicích. Asi nejdůležitějším důsledkem je změna z šestileté školy triviální na osmiletou národní obecnou školu. Dalším z důsledků zákona bylo zrušení pátého odstavce konkordátu z roku 1855, který se týkal duchovního dozoru nad školou, díky čemuž dozor přebral stát.⁶⁴

12. ledna 1870 byl pro Moravské markrabství vydán zemský zákon. Veškeré obecné školy byly dle tohoto zákona rozděleny na 3 platební třídy. V první platové třídě obdržel učitel 600 zl., ve druhé třídě 500 zl., ve třetí třídě 400 zl., k tomu náležel učiteli i funkční příspěvek dle jednotlivé platební třídy. Bohuslavická škola byla zařazena do druhé platební třídy. Plat pro bohuslavického nadučitele tak činil 500 zl. za platební třídu a 200 zl. za funkční příspěvek.⁶⁵

⁶⁰ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 6, 3.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008, s. 97.

⁶³ ŠTVERÁK, Vladimír a Milada ČELADSKÁ. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. Praha: Karolinum, 1999, s. 74.

⁶⁴ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 6.

⁶⁵ Tamtéž, s. 7.

Během výuky v dubnu roku 1872 byla zpozorována trhлина ve stropě, po bližším prozkoumání bylo zjištěno, že trámy stropu klesly o 12 palců oproti původní výšce. Následně byla na dva týdny přerušena výuka a místnost přepažena příčkou. Dne 1. července 1872 tak byla zahájena výuka ve dvou samostatných třídách.⁶⁶

Dle článku 71 říšského školského zákona musely být třídy vybaveny potřebnými pomůckami k výuce. Po kontrole vybavení, vypsal okresní školní rada konkurz na místo nového nadučitele, podučitele a místo pro industriální učitelku. Místo nadučitele získal stávající bohuslavický učitel František Kadlec, místo podučitelky získala Františka Kadlecová a na místo industriální učitelky (učitelky ručních prací) byla dosazena Barbora Kadlecová.⁶⁷

Průběh školního roku byl v této době jiný, než ho známe dnes. Mnoho věcí dějících se po dobu školního roku můžeme označit za tradiční. Příjemnou tradicí můžeme nazvat zakončení školního roku, ten byl vždy ukončován výletem žáků do Malé Rakové. Stejně příjemné mohly být i mše na začátek a konec každého školního roku, nebo mše či oslavy k příležitosti nejrůznějších oslav královské rodiny, např. narozeniny a jmeniny císaře a císařovny. Za ty méně příjemné, leč již tradiční události můžeme označit každoroční návštěvu okresního školního dozorce, který se v letních měsících účastní zkoušení žáku. Největší nepříjemností byla návštěvnost bohuslavické obecné školy, ta se během posledních školních let pohybovala kolem 250 žáků. Ti se museli tísnit v prostoru dvou tříd o celkovém rozměru necelých 100 m². Další nepříjemnost v podobě sněhových vánic čekala na žáky z přiškolených obcí v zimních měsících, díky tomu byla docházka v tomto období výrazně menší.⁶⁸

Školní roky 1877/1878 a 1878/1879 postihuje obecnou školu v Bohuslavicích epidemie záškrtu a osýpek, díky které byla škola ve školním roce 1877/1878 okresním lékařem na 3 týdny v měsíci únoru uzavřena. Epidemii bohužel nepřežili 4 žáci školy a 16 dětí mladší 6 let v přiškolených obcích. Ve školním roce 1878/1879 opět umírají na osýpky 4 žáci z Velké Rakové. Aby neštěstí nebylo málo, po ukončení tohoto školního roku umírá dcera učitele Václava Kadlece, podučitelka Františka Kadlecová, kvůli čemuž se v následujícím školním roce na několik měsíců omezila výuka na polovinu, do doby než bylo místo opět obsazeno. Protože učitelé byli v této době po získání praxe c. k. okresní školní radou dle

⁶⁶ SOKA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 4.

⁶⁷ Tamtéž, s. 7, 8.

⁶⁸ Tamtéž, s. 16.

potřeby různě přesouvání po školách v okolí, na volném místě podučitele se rychle vystřídali, Ernest Janoš, Václav Poděbrada a Václav Dvořák.⁶⁹

Dne 30. ledna 1880 shledal okresní školní dozorce nedostatečnou kapacitu první třídy. Následkem doporučení okresního školního dozorce bylo c. k. okresní školní radou vyučování v první třídě zkráceno na polovinu. Polovina žáků z první třídy se začala vyučovat dopoledne a druhá polovina odpoledne. Tímto krokem bylo započato 15 let, kdy c. k. okresní školní úřad každoročně obci doporučoval rozšíření školy nebo stavbu školy nové. Další zajímavou událostí tohoto roku byla oslava zasnoubení korunního prince Rudolfa s princeznou Štěpánkou Belgickou dne 20. dubna 1880. K této příležitosti bylo před hlavní dveře kostela sv. Bartoloměje za pomoci místních žáků slavnostně zasazeno 12 lipových stromků. Většina z těchto stromů stojí na svém místě 138 let až do dnešní doby.⁷⁰

V měsíci říjnu roku 1881, podal Jozef Muzikant představitel přiškolené obce Velká Raková na okresní školský úřad žádost, o povolení stavby dvoutrídni školní budovy. Tímto krokem započal téměř patnáctiletý boj plný nejrůznějších sporů o výstavbu školy ve Velké Rakové. Na základě této žádosti byla v červnu 1882 sestavena komise, v které byl zastoupen okresní školní dozorce, sekretář Litovelského hejtmantství a zástupci jednotlivých přiškolených obcí. Tato komise (respektive představitelé okresu) paradoxně úplně ignorovala žádost Velké Rakové a na místo toho doporučila stavbu nové školní budovy na místo stávající, chátrající a kapacitně nedostačující budovy v Bohuslavicích. Reakcí bohuslavických bylo, že pokud bude postavena ve Velké Rakové nová školní budova, není nové budovy v Bohuslavicích třeba. Tím byla celá věc prozatím uzavřena.⁷¹

Školní kronika nám poskytuje i seznam učebnic, z kterých se děti v této době učily, byly to čítanka od Klicpery, Štastného, Lapaře a Sokola. Početnice od Močnicka. Mluvnice od Lapaře. Zpěvníkové sešity od Drabka a Bergmana. Kartové atlasy od Hölela a písanky od Musila.⁷²

Roku 1884 ze školy odchází dlouhodobě nemocný nadučitel Václav Kadlec na odpočinek s výslužným 743 zl a 75 kr. Na jeho místo přichází konický učitel František Novotný, který shledává budovu školy, vybavení, pomůcky a byt pro učitele za velmi nevyhovující. Následkem toho dává c. k. okresní školní rada obci lhůtu, aby do ledna 1885 rozhodla společně s představiteli obce a přiškolenými obcemi o opravě a rozšíření školy. Odpověď

⁶⁹ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 11, 12.

⁷⁰ Tamtéž, s. 13, 14.

⁷¹ Tamtéž, s. 15, 16.

⁷² Tamtéž, s. 18.

z Bohuslavic byla stejná jako o 3 roky dříve, oprava ani rozšíření nebude potřeba, když se vystaví škola ve Velké Rakové.⁷³

V roce 1887 byly do školy zakoupeny nové učební pomůcky v podobě přírodopisných tabulí a map polokoulí. Žákům se v tomto roce dostalo zpestření v podobě účasti na vojenské přehlídce c. k. armády za účasti 20 000 mužů, která probíhala na olomoucké silnici mezi Novou Dědinou, Budětskem a Dolní Zavadilkou. Přehlídky se účastnil sám František Josef I., který byl ubytován na nedalekém lašovském zámku.⁷⁴

V roce 1890 se stává nevyhnutelné a místními dlouho odkládané, kdy okresní školní dozorce při své inspekci označuje stav školní budovy za nepřijatelný, dle jeho zprávy chybí v obci byt pro vyučitele. Stav bytu pro vyučitele a školní budovy je ve velmi špatném stavu. Místnosti pro výuku kapacitně nestačí. Na jeho podnět pak zaslala c. k. okresní školní rada v Litovli bohuslavické školní radě dopis, ve kterém již nežádá, ale oznamuje školní radě v Bohuslavicích, že pokud se s místním zastupitelstvem a přiškolenými obcemi neprodleně nedomluví na výstavbě nové školní budovy a budou nadále čekat na stavbu školy ve Velké Rakové. Nechá na jejich náklady postavit školu sama. S tímto nařízením již museli bohuslavičtí souhlasit, avšak s podmínkou, že novou školu rozšíří na školu trojtřídní.⁷⁵

V dubnu roku 1891 zamítlo c. k. ministerstvo kultu a vyučování žádost Velké Rakové o odškolení z bohuslavického školního obvodu, a stavbu nové školy, potvrdilo tak rozhodnutí c. k. okresní školní rady. Následně bylo bohuslavické školní radě z důvodu vysokého počtu žáků nařízeno, aby dle § 11. novelizovaného říšského zákona z 2. května. 1883 byla nová školní budova vystavěna jako čtyřtřídní.⁷⁶

V září 1891 byla bohuslavickými navržena dvě místa, kde by mohla nová škola stát. První místo bylo před panským polem na místě obecní studny, druhé místo bylo na místě nynější školy. Rozhodnuto bylo pro stavbu školy na místě nynější školy. Z toho důvodu byl tento pozemek za 200 zl. odkoupen od jeho majitele, jímž byl majitel velkostatku hrabě Sylva Tarouca. Plány nové čtyřtřídní budovy se čtyřmi byty pro učitele vypracoval stavitel A. Kunčar z Litovle. Přiškolené obce s výjimkou Velké Rakové začaly přípravné práce, v obcích se začal lámat stavební kámen a svázet potřebné dříví, to dodal velkostatek. Stavební práce byla zadána zednickému mistrovi panu Valentovi z Konice. V roce 1892 opět podává Velká Raková žádost o odškolení, tentokrát se k ní přidává i obec Malá Raková. Dále v tomto

⁷³ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 21.

⁷⁴ Tamtéž, s. 29.

⁷⁵ Tamtéž, s. 40.

⁷⁶ Tamtéž, s. 44.

roce odchází bohuslavický nadučitel Novotný do obecné školy v Nákle, na jeho místo přichází Jan Unzenitig.⁷⁷

Nová školní budova měla být předána dne 1. září 1894, pro nedostatek stavebního materiálu byla lhůta předání posunuta na 15. září. Mezitím musela být výuka prováděna v panském dvoře č. p. 2, 16 a 36. V č. p. 2 se vyučovala první třída, v č. p. 16 druhá třída a v č. p. 36 třetí třída. Stavba byla nakonec představitelům obce předána 18. října 1894, kolaudace stavby proběhla 12. prosince. Výuka v ní začala 28. prosince ve třech třídách. Výstavba nové školní budovy stála zúčastněné obce 16 782 zl.⁷⁸

V roce 1895 byla obci Velká Raková konečně povolena stavba školní jednotřídní expozitury, tedy pobočky školy v Bohuslavicích, to vše za velké nevole bohuslavického školního obvodu. Po dokončení stavby dne 12. ledna 1897 bylo c. k. okresní školní radou povoleno jednotřídní expozituře ve Velké Rakové zahájit výuku.

V prosinci 1897 umírají na spalničky 4 žáci místní školy. 14. května 1900 se místní žactvo účastnilo veliké události pro celou bohuslavickou farnost, když Bohuslavice při své inspekční cestě děkanstvím navštívil sedmý olomoucký arcibiskup ThDr. Theodor Kohn.⁷⁹

Roku 1905 po vyřešení dlouhodobého sporu mezi Velkou Rakovou a obcemi bohuslavického školního obvodu ve věci platby nových škol v Bohuslavicích a Velké Rakové, je obec Velká Raková odškolená a stává se tím zcela samostatnou.⁸⁰

Ve školním roce 1905/1906 se díky novému školnímu a vyučovacímu řádu zlepšily služební a právní poměry moravských učitelů, řád upravil vyučování dle trendů své doby a umožnil učitelům větší didaktickou volnost. V následujícím roce přichází do školy nový nadučitel Antonín Klimecký, nahrazuje tak dlouhodobě nemocného Jana Unzeitiga, kterého poslední rok zastupoval učitel Methoděj Zatloukal.⁸¹

3. července 1909 se ve škole koná první školní besídka za účasti velkého počtu rodičů z Bohuslavic a přiškolených obcí.⁸²

Dne 28. června 1914 byl v Sarajevu zavražděn následník trůnu František Ferdinand d'Este. Tento atentát se stal velice vhodnou záminkou proto, aby mohla být dne 28. července 1914 vyhlášena válka Rakousko-Uherska se Srbskem. Reakce ostatních zemí na sebe nedala dlouho čekat a během jednoho měsíce byla většina Evropy ve válečném konfliktu, začíná tak

⁷⁷ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 49.

⁷⁸ Tamtéž, s. 59.

⁷⁹ Tamtéž, s. 63.

⁸⁰ Tamtéž, s. 68.

⁸¹ Tamtéž, s. 70.

⁸² Tamtéž, s. 78.

1. světová válka, mnohými nazývána jako Velká válka. Tento konflikt měl nedožrnný vliv na dění v celé Evropě.⁸³

31. července 1914 vyhlásilo Rakousko-Uhersko úplnou mobilizaci, z Bohuslavic narukovalo do bojů na frontě v první vlně celkem 28 mužů, tito muži odjeli do kasáren z nádraží v Konici dne 2. srpna. Celkem 12 mužů se již nikdy z bojů ke svým blízkým nevrátilo.⁸⁴

Školní rok 1914/1915 začal 17. září 1914, žádný místní učitel na frontu nenarukoval, všeobecná mobilizace se tak učitelského sboru v Bohuslavicích zatím nedotkla. Jelikož však odvody neskončily a dle potřeb války průběžně pokračovaly, dne 15. listopadu 1914 byl odveden i místní učitel František Milanovský. Válka se tak tímto okamžikem výrazně dotkla také bohuslavického školství, spolu s Františkem Milanovským bylo odvedeno mnoho učitelů z celého okresu, reakcí na tuto situaci bylo zavedením půldenní docházky. Protože bylo mnoho mužů ve válce a v rodinách často chyběla pracovní síla, umožnila v dubnu 1915 c. k. okresní školní rada žákům 5. – 8. ročníků neomezené uvolňování z výuky. Dne 15. dubna byl proveden žáky ve všech příškolených obcích bohuslavického školního obvodu vlastenecký válečný sběr železa.⁸⁵

Během školního roku 1915/1916 byla vlivem doplňování válečných sil neustále zvyšována věková hranice pro povolání do zbraně, čímž výrazně ubývalo pracovních sil v obci. Tento rok bylo tak málo pracovní síly, že při setí pomáhali vojíni na dovolené, vojenští koně, na velkostatcích dokonce museli vypomáhat vojenští zajatci. I přes tuto výpomoc musely většinu pracovní síly nahradit děti, které místo, aby byly ve škole, pomáhaly všude, kde jen jen to bylo možné. Pracovaly na polích, v lesích a na hospodářstvích. Školní docházka se tak dále zhoršovala. Postupem válečných let se zhoršoval i život prostých lidí, pro potřeby vojska docházelo k povinným odvodům, odváděly se potraviny, dobytek na maso vojákům, tažní koně. Velmi nevděčnou funkci rekvírování potravin měl na starosti místní správce školy, nadučitel Antonín Klimecký. Pro obyvatele byly zavedeny lístky na potraviny, mnoho věcí a potravin bylo zcela nedostupných, pokud už byla některá z věcí dostupná, byla výrazně předražená. Tímto krokem se tak mnohé stávalo pro prostý vesnický lid zcela nedostupným.⁸⁶

V následujícím školním roce 1916/1917 dlouhodobě onemocněl tuberkulózou bohuslavický učitel František Hlaváček, který na následky nemoci později umírá. Situace

⁸³ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 87, 88, 89.

⁸⁴ Tamtéž, s. 93.

⁸⁵ Tamtéž, s. 94, 95.

⁸⁶ Tamtéž, s. 105.

s účastí žáků ve školních lavicích se v tomto roce dále zhoršovala. Aby toho nebylo málo, v listopadu 1916 umírá císař František Josef I., císař, jenž byl po desítky let oslavován a na jehož počest bylo místními složeno nespočet mší. Na jeho císařské místo nastupuje rakouský Karel I.⁸⁷

Ve školním roce 1917/1918 můžeme při pohledu na učitelské obsazení jednotlivých tříd dobře pozorovat dopad války na místní školství. Učitelkou 1. třídy se stala Cecílie Sekaninová, učitelkou 2. třídy byla ustanovena Antonie Bořilová, učitelem ve 3. třídě byl nadučitel Antonín Klimecký, učitelkou ručních prací se stala Olga Vybíralová. Tři ženy ve čtyřčlenném sboru, to byl do té doby poměrně vzácný jev, avšak vzhledem k válečným skutečnostem nijak nepochopitelný. Tento rok se dále prohluboval problém se školní docházkou a nedostatkem v podstatě všeho potřebného k životu. Přes zimu již nebylo ve škole čím topit.⁸⁸

Zpráva o převratu a vzniku Československého státu ze dne 28. října 1918 se do Bohuslavic donesla dne 29. října 1918, kdy tuto zprávu přednesl obecní sluha s bubnem.⁸⁹ Díky této události se českému školství začala rýsovat nová, optimistická perspektiva.

2.3 Školství v Bohuslavicích za první republiky

Vznik Československa vyvolal mnoho diskuzí o budoucí podobě Československé školské soustavy. Přestože zaznívala hlasitá kritika na podobu a fungování Československého školského systému, podobu školství i nadále určovaly Hasnerovy zákony z roku 1869, doplněné novelou z roku 1883. Jediný zákon, který se do prvorepublikového školství výrazněji zapsal, byl tzv. malý školský zákon z 13. července 1922. Mimo tohoto zákona, několika novel a vyhlášek se prvorepublikové školství žádné zásadní školské reformy nedočkal.⁹⁰

Zcela zásadně se však po roce 1918 změnil vztah církve a školy. Náboženství se stejně jako účast učitelů a žactva na všech bohoslužbách stalo nepovinným. Také výběr učitelů již neprobíhal s ohledem na jejich náboženské vyznání.⁹¹

⁸⁷ SOKA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 110.

⁸⁸ Tamtéž, s. 113, 127.

⁸⁹ ŠMERAL, Ladislav. *Bohuslavice: setkání rodáků a 120 let od založení SDH Bohuslavice*. Bohuslavice: Obecní úřad, 2005, s. 31.

⁹⁰ KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008, s. 198, 199.

⁹¹ Tamtéž, 199.

O letních prázdninách v červenci 1919 se v Bohuslavicích objevila nová nemoc, zvaná španělská chřipka, mající v Evropě na svědomí desítky milionů lidí. Tato nemoc bohužel mnoho místních občanů zabila.

Ve školním roce 1919/1920 bylo v Bohuslavicích povoleno vyučování dle osnov pro čtyřtřídní školy. 223 žáků se tak poprvé v historii bohoslavického školního obvodu začalo vyučovat ve čtyřech třídách. V 1. třídě vyučovala Cecílie Sekaninová 46 žáků, 2. třídu vyučoval Vladimír Klimecký v počtu 68 žáků, 3. třídu s 51 žáky měl na starosti Antonín Klimecký. Ve 4. třídě vyučoval Vincent Vymětal 58 žáků. Dále byly ve všech třídách nově zavedeny chlapecké ruční práce. V zimě roku 1920 byla ve školní budově zřízena lidová škola.⁹²

Ve školním roce 1921/1922 se v bohoslavické škole naplno projevila reakce místních obyvatel na nový postoj Československého školství k církvi. Mnoho místních neslo velmi nelibě zrušením povinných bohoslužeb a hodin náboženství svých dětí. Děti nabádalo k jednání proti škole a učitelům. Učitelský sbor byl označován za příliš pokrokový a nepřátelský vůči místním žákům a obyvatelům. Nejvíce proti učitelskému sboru vystupoval člen místní rady Karel Dostál a starosta obce František Chytil. Tento spor byl vyřešen až okresním školním inspektorem, který podal na Karla Dostála trestní oznámení.⁹³ Pro potřeby školních vystoupení bylo v roce 1921 v hostinci u Fialů postaveno dřevěné jeviště s pevnými kulisami.⁹⁴

Ve školním roce 1922/1923 se místní školy dotkl tzv. malý školský zákon. Když byla bohoslavická čtyřtřídní škola nucena upravovat počty jednotlivých školních ročníků ve třídách tak, aby počet žáků nepřesahoval maximálního dovoleného limitu 60 žáků na jednu třídu. To mělo v určitých školních rocích za následek dočasné zřízení 5. třídy. Další dílčí změnou bylo dle tohoto zákona zavedení nového předmětu občanské nauky a výchovy ve všech třídách.⁹⁵

V roce 1926 po 20 letech služby odchází dosavadní řídící učitel Antonín Klimecký na trvalý odpočinek do Brna.⁹⁶ Za své úspěšné působení byl jmenován čestným občanem obce a čestným předsedou místního odboru Národní Jednoty. Na jeho místo byl prozatímně

⁹² SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 137.

⁹³ Tamtéž, s. 141, 142.

⁹⁴ SOkA Prostějov. MNV. *Pamětní kniha Bohuslavice 1927 – 1971*, s. 22.

⁹⁵ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 142.

⁹⁶ Tamtéž, s. 151.

jmenován Václav Houdek. Rok na to bylo na místo řídícího učitele školy v Bohuslavicích vypísáno výběrové řízení, které vyhrál Josef Sláma, správce školy v Březsku.⁹⁷

Střídání řídících učitelů probíhalo v Bohuslavicích velmi výjimečně, zpravidla řídící učitel setrval na této pozici desítky let, to se však nedá tvrdit o zbytku učitelského sboru. Při porovnání školního roku 1919/1920 a školního roku 1925/1926 nenajdeme jediné jméno dvakrát. Učitelé byli často přerazováni v rámci potřeb okolních škol nebo plnili vojenskou povinnost. Umístění učitelů bylo značně nejisté, zejména mladší učitelé i učitelky mohli být přemístěni v podstatě ze dne na den.

Od 1. listopadu 1926 byla vytvořena funkce školníka, do které byl jmenován Josef Dospiva. Od listopadu 1926 do února 1927 bylo v Bohuslavicích zavedeno na zkoušku zkrácené vyučování, které začínalo v 8:30. Vyučovací hodina byla zkrácena na 50 minut, v některých případech i na 45 minut. Hlavně v zimních měsících se tento styl výuky opravdu osvědčil.⁹⁸

Počátkem školního roku 1927/1928 vznikla dle nařízení okresní školního výboru ve zdejší škole školní kuchyně, kde se žákyně začaly učit vařit. Dle doporučení okresního školního inspektora měla kuchyně vzniknout z učitelského kabinetu. Avšak správce školy Josef Sláma určil k tomuto účelu prostornější místnost prádelny, kterou na vlastní náklady vybavil sporákem ze svého bytu. Místní školní rada tuto nově vzniklou kuchyňku zrekonstruovala, nechala vsadit větší okno a dala místnost vybít.⁹⁹

Školní budova sloužila od roku 1894 téměř bez oprav, po prohlídce roku 1928 bylo zjištěno velké množství závažných nedostatků. Za nevyhovující bylo označeno téměř vše (komíny, střecha, stropy, podlahy). O prázdninách roku 1928 byla celá školní budova nákladem 12 167 korun opravena zednický mistrem panem Brosingerem ze Senice.¹⁰⁰

V únoru 1929 ovlivňovaly výuku výkyvy počasí. Nastaly velké sněhové vánice s mrazy, kdy teplota místy klesala až na -40°C. Mrazy byly tak silné, že lidé trpěli omrzlinami. Mrzly potraviny ve sklepích, zvířata v chlévech. Následkem tohoto počasí nepřišlo 14. února 1929 do školy 85 žáků z celkového počtu 156 žáků. Správa školy reagovala na tuto situaci udělením prázdnin. Protože byla situace ve všech školách obdobná, vyhlásilo ministerstvo

⁹⁷ SOKA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 152.

⁹⁸ Tamtéž, s. 153.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 158.

školství a národní osvěty prázdniny až do konce měsíce. Kromě zimního počasí dále komplikovaly výuku nejrůznější epidemie jako úplavice, záškrť nebo chřipka.¹⁰¹

Školní akce reagovaly na významné dny a výročí. K příležitosti desátého výročí vzniku republiky byla v neděli 28. října 1928 uspořádána celodenní oslava v letní tělocvičně.¹⁰² Tato letní tělocvična byla od nepaměti nad školou, západně od panského dvoru v místech dnešního travnatého hřiště. Ve školním roce 1929/1930 byly oslaveny dvě události. Bylo oslaveno tisíc let památky knížete Václava a osmdesáté narozeniny T. G. Masaryka. Dalšími každoročními akcemi byly: dětský den, mikulášský večírek, vánoční besídka a příležitostné divadelní představení. Na konci školního roku na žáky čekala odměna v podobě výletů a zájezdů.¹⁰³

Ve školním roce 1929/1930 bylo uspořádání jednotlivých tříd osmileté obecné školy v Bohuslavicích dle počtu žáků v jednotlivých ročnících následující. V 1. třídě se vyučoval 1. ročník, ve 2. třídě byl umístěn 2. a 6. ročník, 3. třída byla určena pro žáky 3., 7. a 8. ročníku. Ve 4. třídě byl umístěn 4. a 5. ročník. Rozmístění jednotlivých školních ročníků ve třídách nařizovala škole dle aktuálních počtů dětí Zemská školní rada, která vycházela z malého školského zákona.¹⁰⁴

V následujícím školním roce bylo pro velký počet žáků ve 2. třídě povoleno Zemskou školní radou prozatímní otevření nové třídy. Tím pádem se 2. a 6. ročník začal vyučovat odděleně a to ve třídě 2. A. respektive 2. B. Pro účel nové třídy byl použit prázdný byt učitele.¹⁰⁵

Ve školním roce 1931/1932 byla pro vysoký počet žáků 3. třída rozdělena na 3. A. a 3. B. Tímto krokem se od 17. září 1931 na zdejší škole vyučovalo 6 tříd v 5 učebnách. Nedostatek učeben byl školní radou vyřešen tak, že jednotlivé třídy měly upraveny rozvrhy s individuálním volným, tzv. feriálním dnem. Volné dny v učebnách byly následně využívány 3. B pro výuku. Díky těmto krokům vzrostl i počet učitelů bohuslavické školy. Učitelství sbor nově čítal 7 učitelů.¹⁰⁶ Učitelkou 1. třídy byla Marie Slámová, 2. A vedla Žofie Dostálová, ve 2. B vyučoval František Vykoupil, 3. A měla na starosti Marie Sedláčková. Ve 3. B vyučoval Antonín Nováček, 4. třídu vedl řídicí učitel Josef Sláma. Učitelkou ručních prací byla Anežka Trebortová.¹⁰⁷

¹⁰¹ SOKA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 159.

¹⁰² Tamtéž, s. 109.

¹⁰³ Tamtéž, s. 160.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 161.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 164.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Tamtéž.

Světová hospodářská krize se dotkla i Československého školství. Ekonomický následek této krize v bohoslavickém školství byl dobře patrný na cílech školních výletů. V létě 1929 se žáci starších ročníků podívali do Mladče na Bouzov nebo do Litovle. Počínaje létem 1930 byly cíle výletů daleko skromnější, již se nejednalo o zájezdy, ale jen o pěší celodenní výchovně – vlastivědné výlety po okolí obce. Další důsledek krize byl patrný v odkládání nejrůznějších oprav na školní budově.¹⁰⁸

Koncem října školního roku 1932/1933 bylo žáky 4. třídy po obvodu venkovní tělocvičny vysázeno 13 ořechů. Kus byl pořízen za 8 korun. Pro letní měsíce tak vznikl potřebný stín pro cvičící či odpočívající žactvo.¹⁰⁹

Počátkem prázdnin před školním rokem 1934/1935 začalo jednání o odškolení Rakůvky z Bohuslavic do Rakové u Konice. O odškolení Rakůvky se sice mluvilo již v roce 1892, avšak až v tomto roce potřebovala dvoutřídní škola v Rakové u Konice doplnit počty žáků tak, aby mohla otevřít obě třídy. Protože se jednalo o dobu během školního zápisu, vzbudila tato žádost, především na straně bohoslavické školní rady, mnoho emocí. Nakonec však místo, aby bohoslavští ve stále ještě složité ekonomické situaci hledali prostředky na rozšíření stávající čtyřtřídní školní budovy na šestitřídní. Raději souhlasili s odškolením Rakůvky. Toto rozhodnutí ocenili i samotní žáci z Rakůvky. Do školy to měli o kilometr blíže, než do školy v Bohuslavicích, což přivítali hlavně v zimních měsících. Počínaje školním rokem 1934/1935 tak Bohuslavský školní obvod tvořily pouze obce Bohuslavice, Hačky a Polomí.¹¹⁰

Ve školním roce 1935/1936 byla po třech po sobě jdoucích zkušebních letech provizorní pátá třída prohlášena Zemskou školní radou za stabilní, což pro místní znamenalo, že o třídu navíc již nemuseli žádat.¹¹¹

Od počátku školního roku 1936/1937 začal Rostislav Chudoba na škole v Bohuslavicích vyučovat německý jazyk, výuka byla nepovinná a probíhala v rámci jedné skupiny dvě hodiny týdně.¹¹²

V době školních prázdnin, před školním rokem 1937/1938 se na Konicku konalo cvičení branné moci Československé armády. Tohoto cvičení se účastnil prezident republiky Edvard

¹⁰⁸ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 168.

¹⁰⁹ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Žákovská 1928 – 1945*, inv. č. 218, s. 65.

¹¹⁰ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 168.

¹¹¹ Tamtéž, s. 175.

¹¹² Tamtéž, s. 181.

Beneš. Ve středu 25. srpna 1937 ho vítali bohuslavičtí žáci v nedaleké obci Hvozd. Cvičení jako by bylo předzvěstí následujících let.¹¹³

Dne 28. srpna 1938 byla v Bohuslavicích provedena elektrifikace. Následně bylo ve školní budově zavedeno osvětlení ve dvou učebnách, na chodbě a v bytě řídícího učitele Josefa Slámy. Práci v obci prováděla Středomoravská elektrárna Přerov.¹¹⁴ V rámci oslav 20. výročí Československé státní samostatnosti byla ve dnech 26. – 27. května 1938 ve školní budově uspořádána výstava, které se zúčastnilo přes 1000 osob.¹¹⁵

2.4 Školství v Bohuslavicích v období okupace

Od počátku školního roku 1938/1939 bylo dle výnosu okresní školní výboru nařízeno zkrácené vyučování. Začátek tohoto školního roku se již nesl ve velmi ponurém duchu Hitlerovy agresivní politiky na účet Československa. 23. září 1938 byla ve 22:00 vyhlášena všeobecná mobilizace. Následkem této události ráno nepřišlo do školy mnoho bohuslavických žáků, nepřítomní žáci se doma loučili se svými tatínky odjíždějící do války. Zbylí žáci poslouchali tento den ve školních lavicích rozhlas.¹¹⁶ Místního učitelského sboru se mobilizace nedotkla, to samé se bohužel nadá tvrdit o ostatních učitelích litovelského okresu, jejich odchodem byly některé zejména menší školy neobsazeny. Tento problém byl okresní školní radou dočasně vyřešen přerazováním učitelů z vícetřídních škol do škol neobsazených. Díky tomu odchází bohuslavický učitel Ludvík Dostál do neobsazené dvoutřídní obecné školy v Ludmírově. Jeho absenci prozatím vyřešila škola v Bohuslavicích sloučením 2. a 3. třídy. Každoroční oslava ke dni 28. září se tentokrát nesla ve stínu probíhajících událostí a nebyla ve škole nijak oslavována, na místo oslavy proto probíhala výuka¹¹⁷

Následující školní rok 1939/1940 již oslava proběhnout nemohla, všichni si totiž byli vědomi, že jakékoli národní projevy jsou k tomuto dni Němci bedlivě hlídány a následně trestány.¹¹⁸

Následkem Mnichovské dohody z 30. září 1938 se z české většiny žijící v českém státu stala ze dne na den česká menšina žijící v německých Sudetech. Z obsazeného pohraničí, odstoupeného dle dohody podepsané v Mnichově byli nuceni odejít všichni učitelé. Na území,

¹¹³ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 182.

¹¹⁴ SOkA Prostějov. MNV. *Pamětní kniha Bohuslavice 1927 – 1971*, s. 57.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Žákovská 1928 – 1945*, inv. č. 218, s. 126.

¹¹⁷ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 188.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 189.

keré ještě zbylo z Československé republiky po odstoupení pohraničí, tak přibývalo nezaměstnaných učitelských sil přicházejících z pohraničí a Slovenska. Tito nadpočetní učitelé tak byli přiřazováni do vícetřídních škol. Do školy v Bohuslavicích proto přichází Vladimír Nohyl, řídící učitel ze Studené Loučky u Mohelnice. Dále do Bohuslavic po demobilizaci přichází Bedřich Moudr z Tovačova. Z těchto změn je dobře patrné, jak těžko se dostávalo bohuslavické, okresní i republikové školství zpět do normálního chodu.¹¹⁹

Mnichovskou dohodou a následnou říšskoněmeckou okupací Československa z 15. března 1939 začalo jedno z nejtemnějších období českého národa.

V červenci a srpnu roku 1939 byla v bohuslavické školní budově zřízena ozdravovna pro sociálně a zdravotně potřebné děti.¹²⁰ 28. srpna 1939 se v Bohuslavicích poprvé objevilo gestapo (německá státní policie), aby místnímu řídícímu učiteli jako předsedovi jednoty Československé obce legionářské oznámilo rozpuštění této organizace.¹²¹ V září 1939 zatkl gestapo v hostinci u Fialů litovelského řídícího učitele Artuše Mikuláška se svojí ženou Oldřiškou, rozenou Fialovou. Oldřiška působila v bohuslavické škole v letech 1903 – 1911.¹²² V prosinci 1939 musel být dle německého nařízení ze školní budovy odsekán nápis ŠKOLA. Jelikož však bohuslavičtí neprojevili vůči německému agresoru příliš úcty, loajality, iniciativy a respektu, německý nápis SCHULE na školní budovu do konce války nepřibyl.¹²³

Ve školním roce 1940/1941 musely být z důvodu velkých mrazů a sněhových vánic prodlouženy pololetní prázdniny o celý měsíc, druhé pololetí proto začínalo až od 3. března 1941.¹²⁴

Následující školní rok 1941/1942 ze své funkce odstoupil buhuslavský řídící učitel Václav Kadlec. Jeho odstoupení bylo vynucené. Za své předsednictví v jednotě Československé obce legionářské byl shledán jako politicky a občansky nespolehlivý. Vládnoucí režim mu následně nedovolil postavit v Bohuslavicích dům, následkem čehož se po 21 letech služby stěhuje do Senice na Hané. Na jeho místo byla dosazena jako služebně nejstarší Bohumila Kotková, ta se na vlastní žádost této funkce vzdala. Vedení školy se proto do konce okupace ujímá Rostislav Chudoba.¹²⁵

¹¹⁹ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 189.

¹²⁰ SOkA Prostějov. MNV. *Pamětní kniha Bohuslavice 1927 – 1971*, s. 65.

¹²¹ Tamtéž, s. 66.

¹²² Tamtéž, s. 69.

¹²³ Tamtéž, s. 70.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Tamtéž, s. 76.

Dne 8. května 1945 se zastavilo před školní budovou německé nákladní auto s 9 vojíny, kteří zde hledali nocleh, ráno byli místními občany odzbrojeni a zadrženi. Po této události již následoval příjezd 4. Jeremenkovy armády.¹²⁶ Tímto okamžikem pro obyvatele Bohuslavic končí období okupace německými vojsky. Začíná se jim rýsovat nová, lepší perspektiva jak pro jejich obec, tak pro bohuslavické školství.

¹²⁶ SOKA Prostějov. MNV. *Pamětní kniha Bohuslavice 1927 – 1971*, s. 94.

3 Spor o odškolení Velké Rakové

Tato kapitola popisuje spor mezi Velkou Rakovou a bohuslavickým školním obvodem, který tvořily obce Bohuslavice, Malá Raková, Hačky a Polomí. Spor se týkal stavby nové školní budovy ve Velké Rakové a jejího následného odškolení. Součástí sporu bylo i peněžní vyrovnání mezi oběma stranami za stavbu nových škol jak v Bohuslavicích, tak i Velké Rakové. Celý spor trval přesně čtvrt století.

3.1 Důvody Velké Rakové k odškolení

Obec Velká Raková byla od nepaměti nedílnou součástí bohuslavického školního obvodu. Dle dostupných archiválií navštěvovali žáci z Velké Rakové školu v Bohuslavicích dlouhých 193 let. Den co den, ve sněhu, v dešti, mnohdy bez bot, museli žáci docházet do školních lavic a zpět 4 kilometry.

S postupem let se začaly objevovat problémy spojené s touto docházkou a nebylo jich zrovna málo. Jedním s těchto problémů byl zhoršující se stav cesty spojující Velkou Rakovou s Bohuslavicemi. Nejednalo se o silnici, jak ji známe v dnešní podobě, v lepším případě šlo o zpevněnou polní cestu.

Ještě větším problémem se jevil katastrofický stav bohuslavické školní budovy. Tato situace byla přiškolenými obcemi dlouhodobě přehlížena. Budově postavené v roce 1856 se nedostávalo potřebných oprav, proto pochopitelně chátrala.

Další nepříjemností, která žáky s Velké Rakové trápila, byla problematická cesta do školy v zimních měsících. Dle archiválií, byly zimy v této době daleko krutější, než jak je známe dnes. V současnosti by se daly přirovnat k zimám na našich horách. Přespolní žáci tak kvůli silnému mrazu nebo sněhové vánici do školy mnohdy nepřišli.

Velkým problémem byl i extrémní počet žáků v bohuslavické škole. Ve dvou třídách o celkovém rozměru necelých 100 m² se muselo tísnit kolem 250 žáků. Školní lavice tomuto počtu nemohly stačit a mnoho žáků při výuce stálo. Této komplikace si při svých návštěvách všiml i okresní školní dozorce a každoročně na tento fakt upozorňoval.¹²⁷

Posledním, nejpádnějším důvodem, o který se mohli představitelé Velké Rakové ve své snaze o odškolení opírat, byl počet žáků docházející z Rakové. Ve školním roce 1876/1877 vypadala školní docházka v Bohuslavickém školním obvodu následovně: z Malé

¹²⁷ SOKA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 16.

Rakové docházelo 39 žáků, z Haček 45 žáků, z Bohuslavic bylo žáků 48, z Polomí docházelo 51 žáků. Z Velké Rakové docházelo do bohoslavické školy 85 žáků. Z výše uvedeného vyplývá, že celkový počet žáků docházejících z Velké Rakové by této obci pohodlně stačil na otevření nové dvojtřídní školy. Tento počet vyplynul z faktu, že koncem 19. století byla Velká Raková, co do počtu obyvatel jednoznačně největší obcí bohoslavického školního obvodu.¹²⁸ V roce 1891 čítaly Bohuslavice 311 obyvatel. Oproti tomu měla Velká Raková 499 obyvatel.¹²⁹

3.2 Průběh odškolení Velké Rakové

S myšlenkou stavby vlastní školní budovy v obci si představitelé Velké Rakové pohrávali již delší dobu. Z již uvedených důvodů, kterým se tato práce věnuje v předchozí podkapitole, nejspíš vycházel i starosta Velké Rakové Jozef Muzikant, když v roce 1881 zasílal c. k. okresní školní radě v Litovli první žádost o povolení stavby nové dvojtřídní školy a následné odškolení.¹³⁰

Litovelskou okresní školní radu k tomuto rozhodnutí opravňoval § 20, zákona o zřizování škol, které ministerstvo školství a národní osvěty vydalo 19. února 1870. Tímto zákonem předávalo ministerstvo školství kompetence týkajících udržování, odškolování a následné zřizování nových obecních škol v jednotlivých obcích do rukou příslušných okresů.

Když přihlédneme k problémům přespolečných dětí spojeným se školní docházkou. Dále k lhostejnému přístupu přiškolených obcí bohoslavického školního obvodu ke stavu bohoslavické školy. Nebo k dostatečnému počtu žáků potřebného k otevření školy ve Velké Rakové, je naprosto přirozené, že se ve Velké Rakové začalo hlasitě mluvit o odškolení. Obec měla naprosto pádné důvody k odškolení a splňovala všechny podmínky zákona k tomu, aby k odškolení došlo.

Přesto c. k. okresní školní rada v Litovli vyslovila několikrát nesouhlas s odůvodněním, že nechce dvě konkurenční školy tak blízko sebe. Zamítavé stanovisko vyslovily v počátku i přiškolené obce bohoslavického školního obvodu. Jakmile jim ale začalo docházet, že by musely za velkou finanční částku svoji školu rozšířit, nebo co hůře vystavět novou školu, raději se přiklonily k odškolení Velké Rakové.

Po ministerském zamítnutí odškolení Velké Rakové, byl bohoslavický školní obvod donucen začít přípravy ke stavbě nové školní budovy, čímž se pochopitelně změnil i postoj

¹²⁸ SOkA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 9.

¹²⁹ Tamtéž, s. 44.

¹³⁰ Tamtéž, s. 15, 16.

k odškolení Velké Rakové. Bohuslavičtí tak již neměli důvod souhlasit. Není proto divu, že s každým dalším pokusem Velké Rakové o odškolení a tím spojeným odlivem žáků již nesouhlasili.

Nelze se však divit ani představitelům obce Velké Rakové, kteří se na stavbě školy v Bohuslavicích nechtěli nijak materiálně ani finančně podílet a nadále se pokoušeli o odškolení. Když se všechny jejich žádosti staly lichými, začala Velká Raková usilovat alespoň o zřízení expozitury, tedy pobočky školy v Bohuslavicích ve své obci. Žádost podala v roce 1894.¹³¹

Na základě žádosti Velké Rakové z roku 1894, po které byla cesta z Velké Rakové do Bohuslavic shledána za částečně nezpůsobilou, byla v roce 1895 konečně povolena ve Velké Rakové expozitura. Což vyvolalo zcela pochopitelně velkou vlnu nevole a nesouhlasu ostatních přiškolených obcí, které právě dokončily výstavbu nové čtyřtřídní školy v Bohuslavicích a již nestály o odliv dětí do Velké Rakové. Přes tento odpor bylo ve Velké Rakové vybráno místo a začala stavba dvojtřídní školy.¹³²

Počátkem roku 1897 byla stavba dvojtřídní školy ve Velké Rakové dostavěna a hned v únoru téhož roku v ní začala výuka.¹³³

Budovy škol byly vystavěny, nyní následoval spor o finanční vyrovnání. Bohuslavický školní obvod žádal po Velké Rakové za stavbu své školní budovy 4200 korun, ta však byla ochotna zaplatit jen 2200 korun¹³⁴, mimo to samozřejmě žádala Velká Raková peníze po bohuslavickém školním obvodu za stavbu své školy. Několikrát se do sporu snažila zasáhnout c. k. okresní školní rada, ale ani jí se nedařilo dlouhodobě znesvářené strany přinutit k řešení.¹³⁵

To se povedlo až 5. dubna 1905 zemskému výboru, když bohuslavickému školnímu obvodu nabídl částku 8000 korun s podmínkou, že si stavbu školy uhradí ze svého a současně budou souhlasit s odškolením Velké Rakové. Velké Rakové byla nabídnuta částka 6500 korun s podmínkou, že si stavbu své školy zaplatí sama. Obě obce souhlasily a po 25 letech byla 1. února 1906 Velká Raková odškolená.¹³⁶

¹³¹ SOKA Prostějov. NŠ. *Kronika Národní školy 1877 – 1940*, inv. č. 219, s. 56.

¹³² Tamtéž, s. 56.

¹³³ Tamtéž, s. 60.

¹³⁴ Tamtéž, s. 61.

¹³⁵ Tamtéž, s. 58.

¹³⁶ Tamtéž, s. 68.

Za viníka tohoto dlouholetého sporu lze dle mého názoru označit c. k. okresní školní radu, Kdyby školní rada souhlasila již v roce 1881 s první žádostí Velké Rakové o odškolení, ušetřila by 25 let sporů mezi zúčastněnými stranami.

Nebyl žádný důvod tuto žádost zamítat, Velká Raková splňovala všechny podmínky pro schválení stavby nové školy a následné odškolení. Navíc si jakož to největší obec bohuslavického školního obvodu vlastní školu bezesporu zasloužila.

Dle mého názoru stačilo, aby v roce 1881 c. k. okresní školní rada zaujala k celé věci kladný postoj a přesvědčila ostatní přiškolené obce o nutnosti stavby školy ve Velké Rakové. Prostředky na to bezesporu měla.

Další možnost celou situaci vyřešit měla c. k. okresní školní rada při druhé žádosti o odškolení v roce 1887. Zde již nemusela nikoho přesvědčovat, všechny obce bohuslavického školního obvodu byly pro odškolení Velké Rakové, stačilo jen souhlasit.

Zamítnutím a následným krokem stavby nové čtyřtřídní školní budovy v Bohuslavicích zkomplikovala c. k. okresní školní rada situaci tak, že trvalo dalších 15 let, než byla situace mezi Velkou Rakovou a bohuslavickým školním obvodem zcela vyřešena.

4 Postavení učitele na venkovské škole

Ve srovnání s dnešní dobou bylo postavení učitele na vesnické škole velmi odlišné. Dle dostupných informací se můžeme domnívat, že škola v Bohuslavicích byla zřízena již v dávných dobách, jako vůbec jedna z prvních škol na Konicku.

Prvním známým učitelem v obci byl v letech 1702 – 1712 rektor Jakub Šrámek. Protože byla ve svých počátcích škola v Bohuslavicích farní, místní učitelé měli kromě výuky žáků mnoho dalších povinností. Za výkon těchto neučitelských povinností jim náležel příslušný zisk. Jak uvádí školní kronika v roce 1780, náležel bohuslavickému učiteli mimo školného v podobě poplatků od selských, chalupnických a domkařských žáků i zisk za vykonávání varhanické služby, za vydávání potvrzení o zpovědi, za službu na pohřbu, za úklid školy či zisk za vedení seznamu poddaných. Tento zisk býval z větší části v naturáliích v podobě vajec, koláčů, žita či nezbytného dřeva na topení. Nutno poznamenat, že na tehdejší poměry nebyl tento zisk nijak zanedbatelný. Do druhé poloviny 19. století byly příjmy učitele závislé na školném, darech a poskytnutých službách.

Po roce 1848, respektive v roce 1869, došlo k přechodu škol pod jednotný dozor státu. Čímž došlo k mírnému zlepšení učitelských podmínek, zvýšila se i společenská autorita učitelské profese. Další změnou v chodu školy byla od tohoto roku každoroční inspekce z c. k. okresní školní rady v Litovli. Poslední neméně důležitou změnou byl učitelský plat, počínaje rokem 1870 byl učitelský plat vyplácen dle platových tříd jednotlivých obecných škol. Bohuslavická škola byla zařazena do druhé platební třídy. Plat pro zdejšího nadučitele tak činil 500 zl. za platební třídu, 200 zl. činil funkční příplatek.

V druhé polovině 19. století, respektive po rozdělení školní místnosti na dvě samostatné třídy roku 1872, měl bohuslavický učitel k dispozici učitelského pomocníka. Tito pomocníci měli učitelské vzdělání, podléhali však hlavnímu učiteli (nadučiteli), který měl na starosti chod školy. Hlavní učitel byl později nazýván řídicím učitelem.

Střídání řídicích učitelů probíhalo v Bohuslavicích velmi výjimečně. Zpravidla setrval řídicí učitel na této pozici desítky let. To se ovšem nedá tvrdit o jeho učitelských pomocnících (podučitelích), později učitelích. Tito učitelé byli často přerazováni v rámci potřeb okolních škol nebo plnili vojenskou povinnost. Umístění zejména mladých učitelů a učitelek tak bylo značně nejisté.

První učitelé v Bohuslavicích měli k dispozici skromný učitelský domek se zahrádkou nedaleko školní budovy, konkrétně 5 metrů východně od obecních chaloupek (dnešní pošty).

Po stavbě nové čtyřtřídní školní budovy v roce 1894, se součástí školy staly i čtyři byty pro učitele.

Na přelomu 19. a 20. století se díky novému školnímu a vyučovacímu řádu zlepšily služební a právní poměry moravských učitelů, řád upravil vyučování dle trendů své doby a umožnil učitelům větší volnost ve volbě pedagogických postupů.

Postavení učitelů v první polovině 20. stol. výrazně ovlivnila 1. světová válka. Během války se výrazně změnila podoba bohuslavického učitelského sboru. V čtyřčlenném sboru byl zastoupen pouze jeden muž a to řídicí učitel Antonín Klimecký. Což byl do té doby nevídaný stav. Za tento stav mohlo jak odvedení Františka Milanovského na frontu, tak tuberkulóza, kterou v těžkých válečných časech onemocněl František Hlaváček.

Velkým zlomem se pro učitele stal rok 1918. Tento rok se zásadně změnil vztah církve a školy, náboženství se stejně jako účast žactva na bohoslužbách stalo nepovinným. Také výběr učitelů již neprobíhal dle jejich náboženského vyznání.

Následné období, počínaje vznikem Československa do doby okupace německými vojsky, bych označil za nejkrásnější období bohuslavického školství. V době první republiky docházelo k postupnému rozšiřování počtu školních tříd, díky čemuž se učitelský sbor dále rozrůstal. Žáci se za přispění svých učitelů aktivně účastnili nejrůznějších vystoupení a oslav. Školství stejně jako veřejný život v Bohuslavicích byl na vrcholu.

Tento nadějný rozvoj ukončila až okupace německými vojsky a následný politický vývoj v poválečném období.

Závěr

Tématem této bakalářské práce byla historie elementárního školství v Bohuslavicích do roku 1945.

Dle stanovených cílů bakalářské práce byly shromážděny, utříděny a chronologicky uspořádány dostupné informace, které se týkají důležitých historických událostí, majících vliv na proměny elementárního školství v českých zemích, následně v Československu. Práce uvádí dopad těchto událostí na příkladu vývoje elementárního školství v Bohuslavicích. Vznikl dokument, který uceleně popisuje vývoj školství v obci od jejích počátků do roku 1945. V neposlední řadě vznikla práce, která popisuje historii obce Bohuslavice. Vytyčené cíle byly splněny.

První kapitola je věnována obci Bohuslavice, její geografické poloze a historii obce od nejstarších písemných zmínek po současnost. Dále pojednává o obecních symbolech, spolicích v obci a významné obecní památce, kterou kostel sv. Bartoloměje bezesporu je.

Stěžejní druhá kapitola popisuje historii elementárního školství v Bohuslavicích od roku 1671, tedy od první písemné zmínky o školství v obci. Od tohoto data tato práce popisuje historii elementárního školství v Bohuslavicích do roku 1945. Je rozdělena do čtyř podkapitol. Jednotlivé podkapitoly rozdělují důležité mezníky naší historie a školství, kterými bezesporu bylo vydání školního říšského zákona z roku 1869, vznik Československé republiky v roce 1918 a začátek okupace německými vojsky. V této kapitole jsou tak konečné údaje chronologicky řazeny do několika podkapitol. První podkapitola popisuje historii místního školství od první písemné zmínky do roku 1869, druhá podkapitola pojednává o bohuslavickém školství v období od roku 1869 do vzniku první republiky, třetí podkapitola popisuje období první republiky, čtvrtá podkapitola popisuje školství v období okupace

V třetí kapitole práce popisuje 25 let dlouhý, místy až vášnivý spor mezi bohuslavickým školním obvodem a Velkou Rakovou o odškolení.

Čtvrtá kapitola se věnuje postavení učitele na venkovské škole v různých etapách naší historie.

Výsledná bakalářská práce podává ucelený přehled o historii obce tak, jak ho zatím žádná publikace nepodává. Popisuje vývoj elementárního školství v Bohuslavicích od prvních písemných zmínek do roku 1945. Pojednává o změnách ovlivňujících vývoj školství v Bohuslavicích.

Hlavním zdrojem pro tuto práci byly archiválie, kde jsem čerpal z několika fondů, které představoval fond NŠ, fond MNV a farský fond. V rámci co největší přesnosti byly jednotlivé

informace z těchto fondů srovnávány mezi sebou a pro jistotu ještě porovnány s místně popisnými publikacemi.

Bohužel jsem během tvorby této práce čelil problému, kterým byla ztráta školních kronik. Vedle této ztráty se nečitelnost některých zdrojů jeví jako malicherná. Přes tuto ztrátu byly získané informace dostačující pro vytvoření ucelené práce o vývoji elementárního školství v obci od jejích počátků do roku 1945.

Předpokladem kvalitní práce byla detailní znalost historie. Při tvorbě této práce jsem se tak seznámil s řadou historických materiálů, ke kterým není běžný přístup. Práce s archivními dokumenty mě obohatila a poskytla mi nové informace o mém rodném kraji. Získané informace jsem se snažil chronologicky seřadit, podat historicky pravdivě, čtivě a poutavě. Celá práce tak tvoří velice zajímavý pohled na dvěstěsedmdesátiletou školní historii v Bohuslavicích.

Seznam zdrojů

Literární zdroje:

BURIAN, Bohumil. *Vlastivěda moravská. II. Místopis, Konický okres*. Brno: Musejní spolek, 1939.

KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2429-4.

KONEČNÝ, Karel. *Farní kostel sv. Bartoloměje v Bohuslavicích*, Bohuslavice: Římskokatolický farní úřad Bohuslavice, 1998.

KOPEČNÝ, František. *Jména obcí a osad prostějovského okresu*. Prostějov: Muzeum Prostějovska, 1985.

KOŽÍK, František. *Josef Mánes*. 5. vyd., ve Svobodě 1. vyd. Praha: Svoboda, 1977.

FRANTIŠEK MATĚJEK. *Lánové rejstříky Olomouckého kraje z let 1675 - 1678*. Olomouc: Okresní úřad, 1981. ISBN 9788090148536.

MÜLLER, František. *Místní a pomístní jména Dražanské vrchoviny v dějinách a pověstech*. Luhačovice: Atelier IM, 2004. ISBN 80-85948-56-7.

ŠMERAL, Ladislav. *Bohuslavice: setkání rodáků a 120 let od založení SDH Bohuslavice*. Bohuslavice: Obecní úřad, 2005.

ŠTVERÁK, Vladimír a Milada ČADSKÁ. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. 2. dopl. vyd. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-797-6.

Archivní prameny:

SOkA Prostějov, NŠ Bohuslavice, inventární číslo 219, *Kronika Národní školy 1877 - 1940*

SOkA Prostějov, NŠ Bohuslavice, inventární číslo 218, *Kronika Žákovská 1938 – 1945*

SOkA Prostějov, MNV Bohuslavice, *Pamětní kniha Bohuslavice 1927 - 1970*

Seznam zkratek

c. k.	císařko-královský
č. p.	číslo popisné
kr.	krejcar, (mince používaná v českých zemích do roku 1892)
MNV	Místní národní výbor
NŠ	Národní škola
SOkA	Státní okresní archiv
zl.	zlatý, (mince používaná v českých zemích do roku 1892)

Seznam příloh

Obrázková příloha č. 1: Znak obce Bohuslavice

Obrázková příloha č. 2: Prapor obce Bohuslavice

Obrázková příloha č. 3: Obec Bohuslavice

Obrázková příloha č. 4: Kostel sv. Bartoloměje v Bohuslavicích

Obrázková příloha č. 5: Stará školní budova postavena roku 1894

Obrázková příloha č. 6: Stará školní budova před přestavbou

Obrázková příloha č. 7: Nová školní budova v Bohuslavicích

Obrázková příloha č. 8: Školní areál, kostel sv. Bartoloměje, fara

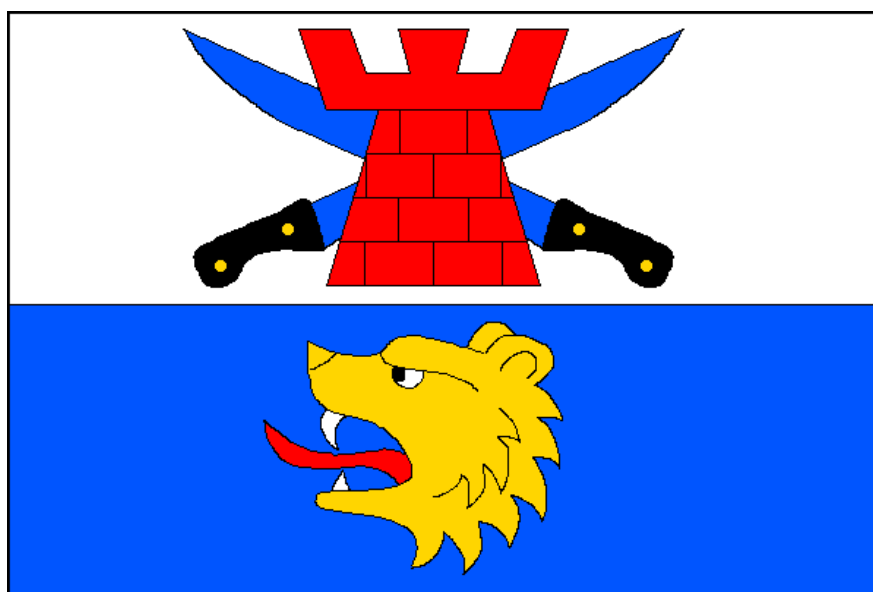
Tabulka č. 1: Návštěvnost školy v Bohuslavicích

Tabulka č. 2: Řídící učitelé v Bohuslavicích (1702 – 1945)

Obrázková příloha č. 1: Znak obce Bohuslavice

Zdroj: ŠMERAL, Ladislav. *Bohuslavice: setkání rodáků a 120 let od založení SDH Bohuslavice*. Bohuslavice: Obecní úřad, 2005.

Obrázková příloha č. 2: Prapor obce Bohuslavice

Zdroj: ŠMERAL, Ladislav. *Bohuslavice: setkání rodáků a 120 let od založení SDH Bohuslavice*. Bohuslavice: Obecní úřad, 2005, s. 7

Obrázková příloha č. 3: Obec Bohuslavice
Zdroj: Vlastní

Obrázková příloha č. 4: Kostel sv. Bartoloměje v Bohuslavicích
Zdroj: Vlastní

Obrázková příloha č. 5: Stará školní budova postavena roku 1894

Zdroj: SOKA Prostějov, NŠ Bohuslavice, inventární číslo 219, *Kronika Národní školy 1877 – 1940*

Obrázková příloha č. 6: Stará školní budova před přestavbou

Zdroj: Fotoalbum ZŠ Bohuslavice

Obrázková příloha č. 7: Nová školní budova v Bohuslavicech
Zdroj: Vlastní

Obrázková příloha č. 8: Školní areál, kostel sv. Bartoloměje, fara
Zdroj: Vlastní

školní rok	počet žáků	školní rok	počet žáků	školní rok	počet žáků
1876/1877	248	1899/1900	?	1922/1923	201
1877/1878	254	1900/1901	?	1923/1924	176
1878/1879	251	1901/1902	189	1924/1925	159
1879/1880	255	1902/1903	?	1925/1926	?
1880/1881	251	1903/1904	?	1926/1927	164
1881/1882	240	1904/1905	175	1927/1928	148
1882/1883	240	1905/1906	187	1928/1929	158
1883/1884	250	1906/1907	187	1929/1930	164
1884/1885	237	1907/1908	182	1930/1931	176
1885/1886	253	1908/1909	177	1931/1932	193
1886/1887	248	1909/1910	182	1932/1933	206
1887/1888	280	1910/1911	182	1933/1934	202
1888/1889	258	1911/1912	182	1934/1935	175
1889/1890	255	1912/1913	184	1935/1936	174
1890/1891	266	1913/1914	187	1936/1937	176
1891/1892	261	1914/1915	?	1937/1938	179
1892/1893	?	1915/1916	191	1938/1939	161
1893/1894	?	1916/1917	194	1939/1940	178
1894/1895	?	1917/1918	210	1940/1941	175
1895/1896	?	1918/1919	200	1941/1942	155
1896/1897	?	1919/1920	223	1942/1943	147
1897/1898	?	1920/1921	224	1943/1944	142
1898/1899	?	1921/1922	220	1944/1945	149

Tabula č. 1: Návštěvnost školy v Bohuslavicích

Zdroj: Vlastní

období	Učitel
1702-1712	rektor Šrámek J.
1712-1740	rektor Juříčka N.
1740-1765	rektor Juříčka I.
1765-1790	rektor Juříčka A.
1790-1805	rektor Juříčka P
1805-1849	rektor Juříčka P
1849-1860	rektor Palatý V.
1860-1865	rektor Veselý V.
1865-1883	nadučitel Kadlec V.
1883-1893	nadučitel Novotný F
1893-1906	nadučitel Unzeitig J
1906-1926	nadučitel Klimecký A.
1926-1927	řídící učitel Houdek L.
1927-1941	řídící učitel Sláma J.
1942-1945	řídící učitel Chudoba R.

Tabulka č. 2: Řídící učitelé v Bohuslavicích (1702 – 1945)
Zdroj: Vlastní